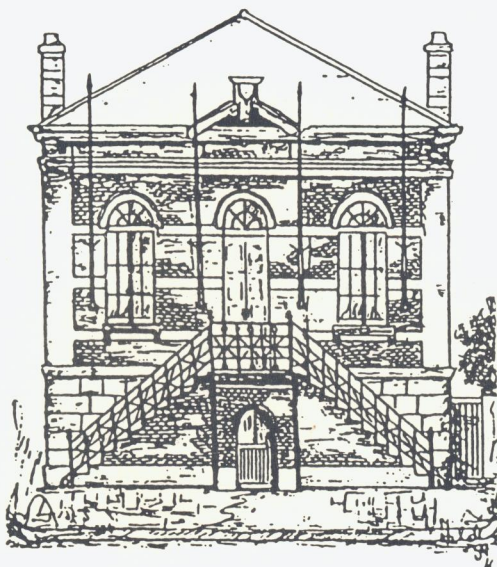

van wirskante

orgaan van heemkundering 'amalia van solms', baarle-herzog-nassau

jaargang 17, nr. 4
1 december 2002

Heemkundekring 'Amalia van Solms' houdt zich actief bezig met het erfgoed van onze gemeenten. Doel daarvan is:

- onze kennis ervan te vergroten
- het waardevolle te behouden en te beschermen
- de verzamelde gegevens beschikbaar te stellen

De kring verzamelt hiertoe informatie over velerlei onderwerpen uit het heden en verleden van Baarle, Castelré, Ulicoten en Zondereigen.

Heemkundekring 'Amalia van Solms'

Het Heemhuis

Kerkstraat 4

2387 Baarle-Hertog (B)

Bankrelaties:

- Rabobank Baarle-Nassau e.o. rekening: 10.38.94.969
- KBC Baarle-Hertog rekening: 733-3023880-32

Overname van artikelen of gedeelten ervan is slechts toegestaan mits bronvermelding.

van wirskaante

Driemaandelijks tijdschrift
Heemkundekring 'Amalia van Solms'
Baarle-Hertog-Nassau

Redactie: Dré Moors, Gerrit de Jong, Piet van der Flaes, Antoon van Tuijl,
Herman Janssen en Peter Tuytelaars.

17de jaargang nr. 4

1 december 2002

INHOUD

Voorwoord	A. Jacobs	170
De inval der Duitsers in 1940	P. v.d. Flaes	172
Aon de praot mee... (13)	A. Moors	174
Toponiemen in Castelré (2)	H. Janssen	184
In de voetsporen van pater Ladislas	H. Janssen	187
Kerstklokken	A. van Eijl-v.d. Klashorst	189
Het echte Aaltje	E. Verbiest	190
Werkgroep Kapel van Nijhoven (11)	G. de Jong	193
Merkwaardigheden	A. van Tuijl	203
Danherten	P. v.d. Flaes	205
Den eersten haos die ik vangde	F. Willemsen	207
Arme Amalia (42)	A. van Tuijl	208
Aanwinsten BiDoc	L. Luiten	209
Amalia digitaal bereikbaar (2)	H. Janssen	210

Voorwoord

In de afgelopen 3 maanden hebben we aantal prachtige heemkundige activiteiten georganiseerd. Voor deze activiteiten was een goede belangstelling vanuit onze leden en introducés. Aan de activiteitencommissie en organisatoren geeft dit een goed gevoel en vooral een signaal om op deze wijze verder te gaan.

Voor onze lokale heemdag kwamen, zoals we de laatste jaren gewend waren, wederom veel leden op de been. Een dag die we doorbrengen in ons eigen heem met bedrijfsbezoeken en met bezoeken aan cultuurhistorische plaatsen. Dit jaar was dit de gerestaureerde bidtuintuin en kapel van Nijhoven. Ook bezochten we de bloementuin van Cees en Sjan Remeijns in Baarle, het aardbeienbedrijf van Seegers en Widar te Zondereigen. Zoals gebruikelijk genoten we bij mevrouw van Eijl van een door haar gesponsorde picknick. Hiervoor onze hartelijke dank.

Op 31 augustus trokken we naar Turnhout voor de presentatie van onze website. Hiervoor waren we te gast in het stadhuis van Turnhout. Op onze website kunnen we trots zijn en onze dank gaat uit naar onze leden die hierin veel tijd en energie gestoken hebben. Ook op het kasteel werden we vorstelijk ontvangen. We kregen een rondleiding met tekst en uitleg over het vroegere buitenverblijf van onze Amalia van Solms en het over de huidige bestemming als rechtbank. De vierhonderdste verjaardag van Amalia hebben we met dit bezoek aan Turnhout herdacht en met de hulp van veel Turnhoutse mensen werd dit een bezoek om niet gauw te vergeten.

In onze benedenzaal liep in de zomermaanden een kunsttentoonstelling van Janus Peerden uit Ulicoten. Hij exposeerde met een gedeelte van zijn collectie olieverfschilderijen. Schilderijen van landschappen maar ook van woelige luchten en bruisende golven. Schilderijen met veel sfeer.

In september hebben we deelgenomen aan de verbroederingsdag in Alphen. Met ons waren ruim 100 andere heemleden uit de regio aanwezig. Ditmaal ook leden van onze zusterverenigingen uit Merksplas, Weelde, Poppel, Ravels en Chaam. Het was een leerzame en leuke kennismaking met de Alphen

heemkundekring en de woongemeenschap Alphen en Riel. Zeker voor herhaling vatbaar.

In oktober hebben we het ballonmonument in Castelré onthuld. Het oude monumentje was niet te renoveren en vanuit onze jubileumcommissie is toen het idee ontstaan om het te vervangen. In goed overleg met de gemeente Baarle-Nassau is het oude beschadigde monumentje, in 1970 gemaakt door Joaneke Koks uit Baarle, vervangen door een nieuw exemplaar. Het herkenbare monument, gemaakt door Stan Grooten, is een aanwinst voor de Castelse gemeenschap.

De lange wandeling voerden ons naar het landgoed “Boone’s Blijk” te Turnhout. Hier werden we ontvangen door de heer De Jong uit Baarle. Hij verzorgde zelf de rondleiding op zijn prachtige domein. Een unieke plek waar we zuinig en trots op moeten zijn.

Zoals je ziet veel activiteiten waar we met z’n allen met plezier op terug kunnen kijken. Activiteiten waarvan we met volle teugen genoten hebben. De activiteiten commissie heeft de voorlopige kalender voor volgende jaar al weer klaar. Zij reken ook dan op een goede belangstelling.

Nog enkele maanden en dan komt het nieuwe jaar er al weer aan. Een nieuw jaar wat wij volgens goede traditie beginnen met onze nieuwjaarsreceptie.

Op de eerste zondag van het nieuwe jaar, 5 januari 2003, bent U hiervoor welkom op het Heemhuis vanaf 10.30 uur. De koffie/thee met een lekkere warme wafel van Cel Gulickx, staat voor U klaar. Het bestuur hoopt vele leden, sponsors en sympathisanten te mogen begroeten.

Ad Jacobs, uw voorzitter.

De inval der Duitsers in 1940

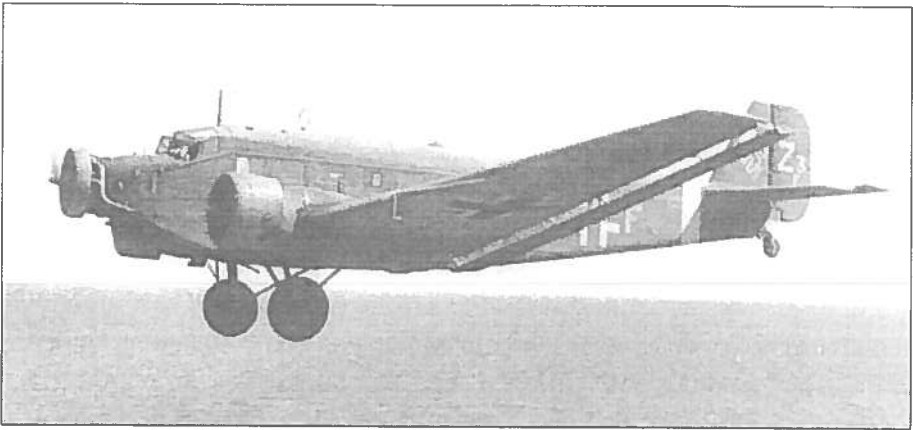
Piet van der Flaes

Het was vrijdag 10 mei 1940. Ik was in de nacht tevoren wakker geworden van vliegtuigen die laag overvlogen. Deze vlogen, zo bleek later, over het Kanaal, draaiden daar om en bombardeerden dan de vliegvelden en keerden dan terug naar hun basis. Geladen met een nieuwe vracht bommen sloegen ze later opnieuw toe. 's Morgens ging ik naar school. De leraren stonden op een kluitje bij elkaar te smoezen. Telkens als een groepje kinderen arriveerde, ging een van hen naar de kinderen toe om te zeggen dat ze naar huis mochten en dat ze zouden laten weten wanneer de school weer begon.

Een soldaat die belast was met bewaking droeg ditmaal zijn geweer niet over de schouder, maar gevechtsklaar in zijn handen. Hij werd later met de andere soldaten overgebracht naar de stellingen rond de Moerdijk-bruggen. Ze waren vanaf 1939 o.a. in het Patronaat gelegerd. Kapitein Donders, die later in Baarle is komen wonen, had de leiding.

Geen school! Ik rende naar huis. Op ons erf stonden mijn twee oudere broers Janus en Jan met vader te overleggen over het graven van een schuilkelder. Wij gingen onmiddellijk aan de slag. De kelder zou ongeveer zes meter lang worden en twee en een halve meter breed, afgedekt met boomstammen, belegd met eternietplaten en daarop al het uitgegraven zand. We dachten dat het zo een stevig geheel zou worden. Toen we een halve meter diep gegraven hadden, stootten we op een keiharde oerlaag. Met steekijzer en bijl hebben we die verwijderd.

Het was bijna avond toen we opgeschrikt werden door luide ontploffingen. Duitse Junkers, waarvan er bijna vijftienduizend gebouwd zijn, namen het vliegveld van Gilze onder handen. Ook in de vroege ochtend was dit al gebeurd. Nu kwamen ze dit karwei afmaken. De Nederlandse luchtmacht had wat verouderde toestellen op een kluitje bij elkaar staan. De oude tweedekkertjes werden tot een schroothoop vernield.

Een Duits Junker-vliegtuig

Ik sliep die nacht als een roos na het zware graafwerk. Op zaterdag werkten we door aan onze schuilkamer. Nederland had inmiddels om hulp gevraagd tegen de Duitse inval. Frankrijk schoot te hulp door het Zevende Leger te sturen onder bevel van Generaal Giraud. Ja hoor, daar kwamen ze met eenheden Marokkanen en Algerijnen. Ze kwamen in grote open autobussen met alleen een dak boven de zitplaatsen. Vooraf gingen zware Renault-tanks. Ze reden de lanen in van de bossen tegenover ons (red: nu Camping Rustoord). De manschappen waren in een opperbeste stemming. Door nieuwsgierigheid gedreven ging ik een kijkje nemen en kreeg een kop mierzoete thee aangeboden. Vooral de tanks hadden mijn belangstelling. Een paar uur later reden ze via de Oude Bredasebaan richting Breda.

Wij zaten thuis naar het nieuws op de radio te luisteren toen er op de voordeur werd geklopt. Het was meteen muisstil in huis. Toen werd er tegen de voordeur gestampt. “Welke vlegel doet dát?!” zei onze vader. Wij gingen naar buiten en stonden oog in oog met vijf valschermspringers. Ze waren van top tot teen bewapend met machinepistolen en –geweren. Ook hadden ze een klein wagentje bij zich op brede banden. Dat stond vol munitiekistjes. De leider van dit groepje vroeg ons de weg naar Loveren. Hij sprak Nederlands. Hij wilde weten waar zij zich bevonden en van wie die brede tanksporen afkomstig waren. Hij schrok nogal heftig toen wij vertelden dat het Franse leger in de buurt was. Het zou nog twee dagen duren voordat de reguliere Duitse troepen zouden arriveren.

Aon de praot mee (13)... Jos en Tresa Kin 'Hij heej er veul veur moeten doen om men te krijgen'

Dré Moors

Wie zijn Jos en Tresa Kin

Jos werd geboren in Baarle-Nassau op 12 februari 1921. Begin volgend jaar wordt Jos dus 82 jaar. Zijn geboortehuis stond (het huis is al lang afgebroken) schuin tegenover de huidige winkel van Leo van den Broek in de Kerkstraat. Zijn vader is daar ook geboren. Op dat adres was aanvankelijk het loodgietersbedrijf van zijn vader gevestigd, later in de Past. de Katerstraat. Zijn grootvader was van Loveren. Ook die was loodgieter. Jos heeft later gekozen voor de Belgische nationaliteit omdat hij meer Belgisch georiënteerd was. Heel zijn arbeidzame leven is Jos de bekendste loodgieter van Baol en omstreken geweest. Door heel hard te werken groeide het bedrijf aan de Pastoor de

Jos en Tresa Kin gezellig samen

Katerstraat uit tot een gerenommeerd loodgietersbedrijf. In 1974, bij de opening van de winkel in de Molenstraat, bestond het bedrijf 100 jaar. Jos is ook nog een groot aantal jaren raadslid en schepen geweest van de gemeente Baarle-Hertog. In het gezin waarin Jos opgroeide, waren twee kinderen: Jos en zijn zus Lucie. Zij werd geboren op 9 september 1918. Zij woont heden ten dage recht tegenover Jos in de Molenstraat.

Tresa werd op 5 mei 1929 geboren in Weelde in het Elzenstraatje. Zij was een boerendochter. In het gezin van Tresa waren nog vijf andere kinderen. Ofschoon haar vader de Nederlandse nationaliteit had, koos Tresa al op zestienjarige leeftijd voor de Belgische nationaliteit waardoor het mogelijk werd dat zij in België kon studeren en les geven. Na haar schooltijd heeft zij een aantal jaren in het onderwijs gewerkt. Na haar huwelijk met Jos werkte zij jaren lang mee in het bedrijf van Jos.

Op 26 mei 1953 trouwden Jos en Tresa. Uit het huwelijk werden twee kinderen geboren. Hun dochter Agnes op 3 mei 1954 en hun zoon Jef op 13 april 1956. Beiden zijn erg trots op hun vier kleinkinderen. Agnes heeft een zoon van 23 die volgend jaar hoopt af te studeren aan de Universiteit in Tilburg. Jef heeft drie kinderen, twee jongens en een meisje, respectievelijk 15, 16 en 17 jaar. Jos en Tresa wonen de laatste jaren boven de winkel op de hoek van de Molenstraat en de Kapelstraat. Heel fijn vinden zij het dat hun kleinkinderen regelmatig komen buurten.

Het jonge leven van Jos

Aanvankelijk ging Jos naar de Hollandse lagere school in de Stationsstraat. Daarna ging hij naar St. Victor in Turnhout. Daar werd middelbaar onderwijs gegeven. Jos vertelt: “Ik ben daar un jaor of vier gewiest. Ik ging dan mee de fiets op en neer naar Turnhout. In de winter mee de bus. Ik was unne geif goeie leerling. Nie de kop, mer ik kos goed mee. Ik mos er wel moeite veur doen.” Tresa vult aan: “Onze Jos was heel goed in rekenen en wiskunde. Minder in taol.”

Jos: “Na St. Victor ben ik naar de vakschool gegaon. Cor Valgaoren fietste dan mee. En twee mannen van van Haeren. Op zondag volgde ik tekenlessen in

18-jarige Jos, voor zijn geboortehuis in de Kerkstraat

dieën tijd ok heel veul afvoerbuisen gemaakt. Onze vaoder hai toen twee man in dienst waarvan ene Turnhouter, Milleke. Hij hee jaoren, tot aon zun pensioen, bij ons gewerkt. Ik was er zo ene, na school vlug naor huis. Huiswerk maoken. Gin tijd veur kattedwaod.”

Tresa heeft behoefte om daar toch ook iets over te vertellen: “Irst mos ie intern op school. Mar dè wou ie nie. Hij wou elken dag verse soep hebben. Kreeg ie die nie, dan kreeg ie buikpend en was ie ziek! Oma was nog zo gek det ze dè ok dee veur meneer. Neffe ut Bels Lijntje han hullie unne akker mee biezenen. In ut seizoen mossen die getrokken worren. Dan kroop ie onder de biezebossen, want hij hai zo gezeed wir buikpend. Dè vertelt tante Lucie altij, ha, ha. Dè waren zijn deugnietenstreken!”

Jos vervolgt zijn verhaal: “Ik zen lang mee Juliën van Haeren, laoter secretaris, naor Turnhout gefietst. Die was van menne ouwe. In de oorlogsjaren koste nie veul uitgaon. Mar op zondagaovond gingen wij un pientje pakken bij Emma Loots, Hoefnagels of Suske Geerts op dun hoek van de Kaoterstraat en de Parallelweg. Ik was toen ok kameraod mee Louike Flaas. Om tien ure wier de café gesloten. Dan kwaam veldwachter Jefke Seelen en dan mos te er uit.”

Het jonge leven van Tresa

Tresa volgde tot haar elfde jaar Lager Onderwijs bij de nonnekes in Weelde. “Dan ben ik naor kostschool gegaon in Herentals bij de zusters Franciscanessen.

We han daor un tante nonneke. Tot mun virtien ben ik daor gebleven. Dan ben ik naor de Landbouw-Huishoud-Hogeschool in Berlaer gegaon. Daor heb ik regentaat gedaan. In 1948 haolde ik ut diploma van Regentes. Zo noemden ze dè in Bels. Ik mocht dan lesgeven in de hogere klassen van het lager onderwijs, de vierde graod noemden ze dè. Daorna ben ik direct in het onderwijs gegaon. Irst in Morkhoven bij Herentals. Toen kwaam er in Baol un plaots vrij. En vanaf toen heb ik les gegeven in Baol, Weelde Statie en Zondereigen. Die drie tesaomen was meer dan un volle baon. In de avonduren gaf ik kookles aon de KAV, de Boerinnenbond en zo. Tot 1953 toen wij getrouwd zen, heb ik in het onderwijs gezeten.

Veertienjarige Tresa op de kostschool in Herentals.

Want toen was ut nog zo: As ge bij unne man had geslaopen, hadde un doodzonde gedaon! Allee, veur die nonnen dan hè. Dan mos te de school uit. Ik vond dè zonne grote kolder. Mar ja, dè was het bisdom. Ut was tegen de katholieke principes”, aldus Tresa.

Ik vraag aan Tresa hoe zij haar kostschool-leven heeft ervaren. Aan haar ogen zie ik dat ze daarover heel wat kan vertellen. Tresa: “Het internaat St. Jozef in Herentals was een Frans sprekende school. Ik heb daor heel goed Frans geleerd en daor ben ik blij om. Ok op de cour werd Frans gesproken. As ge dè nie

deed, dan krede van de non unne 'signal.' Dè is un stekkendoske. As dan wir iemand anders was betrapt op het Nederlands spreken, dan mos te dè signal wir deurgeven. De leste wier dan gestraft. Des echt waor. Ge mos dan straf schrijven. Bijveurbild twintig Franse vervoegingen maoken. Elke morgen gingen we naor de kapel. We droegen dan donkere kleren en dikke gebraaide kousen. De ribbels van die kousen stonden in oe knieën as ge op oe knieën had gezeten. Heel veul lessen gingen in het Frans. Op oe eigen studeren deeën we van vijf uur tot half zeuven. Om zeuven uur eten, dan wir naor de kapel. Dan was het al bedtijd. We sliepen op unne grote slaopzaal mee alcoven. Daarin stond un bed, un klaptaofeltje waarop unne waskom en un kastje om oe kleren in op te hangen. Onder ut bed unne piespot. Aon het einde van de gang was un toilet. Daor sliep un non. As ge naor de wc wouw, mos te dè aon heur vraogen. Smèrgens mos te oewe piespot in un emmer leeggieten.

Om de virtien daogen mochten we in bad. In de badkaomer waren vier ligbaoden. Zuster Julia hield alles in de gaoten. As ge oe eigen uitgekleeed had, mos te un groot katoenen hemd aon doen en daarmee in ut bad! Ongelooflijk hè. We han ok gin zeep. In die badkaomer stonk ut trouwens verschrikkelijk van die werme dampen. As we 's morgens opstonden mochten we onze taanden nie poetsen. Ge mos toch eens un druppeltje waoter ingeslikt hebben, dan kos te nie mir te communie. Oh, verschrikkelijk. Alle weken moesten we biechten. Nou ja, eigenlijk liegen dan. Ge moes toch iets zeggen.

Un paor keer per jaor mochten we naor huis. Mee Allerheiligen, Kerstmies, carnaval, Paosen, Sinksen en de zomervakantie. In september docht ik altij, as ik terug kom naar huis zen de bladeren van de bomen, dan ligt er sneeuw, dan is ut nog kou en mee Paosen wordt ut weer wir beter. Alles bij mekaor, ok op de school daarna in Berlaer, waren we onnozele snullekes. Kuisheid? Ge wiest nergens van. In Berlaer kregen we op un gegeven moment unne nieuwe, jonge, knappe directeur. Er waren veul meskes verliefd op. Nonnen nog wel. Soeur Maricia, ok heel knap, was ok verliefd op den directeur. Mar ok nonnen onder mekaor waren verliefd, zeker weten. Uiteindelijk was ik in 1948 klaor mee de studie. Ik heb vandaog den dag nog wekelijks contact mee een vriendin van toen. Ze woont in Aarschot. Heel fijn vind ik dè.”

20-jarige Jos als puttenboorder bij de leerlooierij van Smeekens op de Chaamseweg

Jos in de oorlogsjaren

“Ik mos op unne dag deur de Duitsers in Turnhout gekeurd worden. Dè mos omdè ze me wouwen laoten werken as metaalarbeider in Duitsland. Ik was dieën dag dun enige uit Baol. Mar daor hai ik gin zin in. Ik docht, god verdoeme, alleen terug, dè doi ik nie! Ik vroeg of ik dun dag derop terug mocht komen, mee ut gedaacht al, men zien ze nooit mir. Ze vonden ut goed. Mar ik ben toen in dieën tijd natuurlijk nooit mir de grens overgegaon. Vanaf dun dag nádet ik gekeurd mos worden, ben ik ok op un aander gaon slaopen. Op unne zekere nacht belden de Duitsers in de Kaoterstraot aon de veurdeur aon en anderen kwamen binnen over ut platdak. Ze wouwen men nog steeds naor Duitsland doen omdè ik metaalarbeider waar. Boeren han ze zo gezeet nie nodig. Waar is uw zoon, vroegen de Duitsers. Die is naor Duitsland zee onze vaoder..... Heel ut huis hebben ze deurzocht, mar ze kossen men nie veinen. Ik sliep naomelijk schuins tegenover bij tante Kee, op Hollands. Goed bekeken hè! Schrijft ie dan nooit brieven vroegen die Duitsers? Mar onze pa zee neie, we hebben nooit mir van hum gehoord. Alles bij mekaor heej dè tweeënehalf

jaor geduurd. Opa en oma Kin hebben ut er heel slecht mee gehad. Overdag werkte ik trouwens gewoon. Op ut gebied van waoterpompen was er altijd werk.”

Jos en Tresa krijgen verkering

“In 1951 hebben wij mekaar leren kennen. Onze Jos was 30. Ik was nog mar 21. Gaot onze Jos nog altijd groot op, ha, ha”, aldus een lachende Tresa. Jos: “Ons Tresa was echt men grote liefde.” Tresa reageert alert: “En daor heet ie veul veur motten doen hoor!!”

Elkaar regelmatig aanvullend vertellen zij het volgende verhaal: “Louike Flaos waarmee ik kameraod was, was un knap menneke. Hij ree toen pèrd. Hij hai veul aondacht van de meskes. Hij hai un liefke in Weld zitten. Louis wou op unne dag naor ut huis gaon kijken waor zun vriendin wonde. Hij mocht daor nie binnen. We gaon un café binnen op den hoek van de weg naor Ravels-Eel. Ik zie daor un schoon meske zitten en ik docht, godverdoeme.... Ik zee, Flaos, ga ze eens vraogen veur te daansen. Doe dè zelf zeet ie! Ik ur naor toe. Mee gedaansen. Gevraagd wie ze was, mar ze zee ut nie. Godverdoeme docht ik. Naor de kloten!!

Op unne dag rij ik toevallig mee menne waogen achter dun heure in de Kerkstraot in Baol. Ze draait de Stationsstraat in mar die was afgesloten vanwege de brandweerfisten. Ik zet munne waogen precies achter dun heure. Op ut taxplaoetje zaag ik hoe ze hitte. Ik zee Jespers, nou ken ik oe. Zet oewe waogen weg zee ze. Ik denk er nie aon zee ik. Ze stoot terug, en jawel unne deuk in menne waogen. Ik zeg, dè kost geld menneke! Hoeveul vraogt ze. Ikke: enen keer mee uitgaon!! We maoken un afspraak in ut Hof van Turnhout veur de week er op. Dieën aovond wir un afspraak gemaakt. En ik docht, dè wordt ze! Zo is ut spel begonnen. Alles bij mekaar hebben we twee jaor verkering gehad. Over ut irste jaor kunnen we un boek schrijven”.

Tresa: “Ons moeder vond det ik unne schoolmister moest trouwen. Dè kos nie mee unne loodgieter. Hij mos van staand zijn.” Jos: “Ik was heel slecht gemaakt. Ik zou unne zuiper zijn. De moeder van Tresa geloofde dè. Echt troubels. Stiekum afspreken. Elke vrijdag zagen we mekaar op de weg van Weld Statie naor

Merksplas. Allebaai mee unne aoto. Efkes bij mekaor in den auto en hup, weg. Piet Verdonk kwam er dikwijls langs en tutterde dan.”

Tresa: “Op den duur hee ons moeder der eigen gegeven. Un neef, unne priester, die hee ut goed gemaakt. Hai mee men zelf gepraot. En tegen ons moeder zeet ie: ge meugt dè niet tegen werken. Allemaol kwaodsprekerij. Toen veraanderde ut. Na un half jaor was onze Jos dun beste!”

Jos en Tresa bouwen samen een zeer goed lopend bedrijf op

Vrijwel direct vanaf hun huwelijk in 1953 (Tresa geeft eerst nog drie maanden les), werken zij samen in het loodgietersbedrijf. Tresa gaat zich bezig houden met de telefoon aannemen, de knechten afrekenen, rekeningen opmaken en de boekhouding doen. Jos: “Onze zaak is eigenlijk direct al gaan groeien. Stilletjes aon gingen we toen ook al in de waoterleiding. Ook badkamers maoken. Was in dieën tijd een grote luxe. We probeerden zo’n goei mogelijk werk te leveren. En as ge dè deed, hadde zoveel werk as ge wouwt. Ik werkte in heel de regio. Via grote aannemers hebben we heel veul te werken gehad, o.a. op ut Atoom in Mol. Ook werkten we in de bijbehorende villa’s. Zink, water en badkamers, daor draaide ut allemaol om. Laoter zijn we kloosters en scholen gaon maoken. Mar ok alle loodgieterswerk in fabrieken. Zo legden we bij den Daf in Grobbendonk en Eindhoven duzenden meters leiding. Er was werk, zoveel as ge wouwt. De economie kwam op gang. Het waren gouwe jaren. Het personeel werkte graog over. Op z’n lest hadden we twintig man in dienst. Ik kos altij goed mee ut personeel om. Alleen na ut werk in ut café, dè wou ik nie. Kos ik nie uitstaon. Ik ben ok nooit uitgevallen tegen ut werkvolk. Ik zee m’n gedaacht. Op een nette manier. En dan was ut over. Toen ik 60 wier, hee onze Jef de zaak overgenomen.”

Jos in de politiek en in besturen

Ongeveer op het moment dat Jos zijn zaak aan zijn zoon overdroeg, ging hij de politiek in. Eerst werd hij raadslid, later schepen van de gemeente Baarle-Hertog. “Ik hai gin interesse. Jos Franssen en Ward Versmissen kwamen mar zaogen om op de lest te komen. Later Fons Cornelissen ok. Alles bij mekaor heb ik drie perioden van 6 jaor meegemaakt. In de eerste periode ben ik twee jaren

*Brandweerman Jos, omstreeks 1960,
samen met Cor Valgaren*

schepen gewiest. Vanaf het begin van de twidde periode ben ik vanuit de oppositie schepen gemaakt. Ze stemden in de raad allemaol op men, op enen na. De derde periode gaf ik er nie veul mir om. Ik ben toen toch nog op kop gaon staon en heb er toen nog vier mee deurgeslept in de oppositie. Ik heb het toch wel gère gedaon. Het trotst ben ik op de realisering van de riolering. Buiten de raad heb ik ok nog in veul besturen gezeten, zoas het VVV, de biljartclub, Dosko, de buurtvereniging. Ok was ik jaoren lid van de brandweer van Baarle-Hertog“, aldus Jos. Tresa vult aan: “Veul dingen heet ie er veur gelaoten. Mar ik zee altij tegen onze Jos, het werk goi wel veur!”

Hobby's

De grootste hobby van Jos is nog altijd biljarten. Hij doet dat o.a. bij de Belgische bejaardenbond en bij Neel van Loon. Verder kijkt hij naar vrijwel alle sportprogramma's, speciaal voetbal en wielrennen. “Mar witte wè ik héél erg vind. Ik mag gin pintje mir pakken. Ik mag zo wie zo ginnen sterke drank mir drinken. Da's erg, potverdomme. Munne lever is aangetast vanwege medicijngebruik. Bovendien heb ik vier jaor terug un hersenbloeding gehad. Daor heb ik ok mee geleeën. Ik kan slecht onthouden”, aldus een licht aangeslagen Jos.

Tresa: ‘We gaon ok saomen gère op vakantie. We gaon regelmatig naor de kust in Ostende. Ik rij er dan naor toe. Onze Jos rijdt mistal hier in de buurt. Alle jaoren gaon we één maond naar Tenerife. We ontmoeten dan veul oude vrienden en bekenden. En verder werk ik in huis hard, doe bodschappen en zurg veur de huurders zoals de contracten opmaoken en het onderhoud regelen. Ik doe dè

gère. Ik kan trouwens goed mee de huurders om. Verder kijk ik gère naor dierenprogramma's op den TV. En iedere week ga ik zwemmen in het zwembad van Baol.”

Geen kapesones

Ik merk op dat het mij is opgevallen dat Jos en Tresa, zo lang ik die ken, altijd eenvoudig zijn gebleven. Want ongetwijfeld hebben ze met heel hard werken een mooie cent verdiend. Hoeveel anderen zijn er niet die dan buiten hun schoenen gaan lopen.

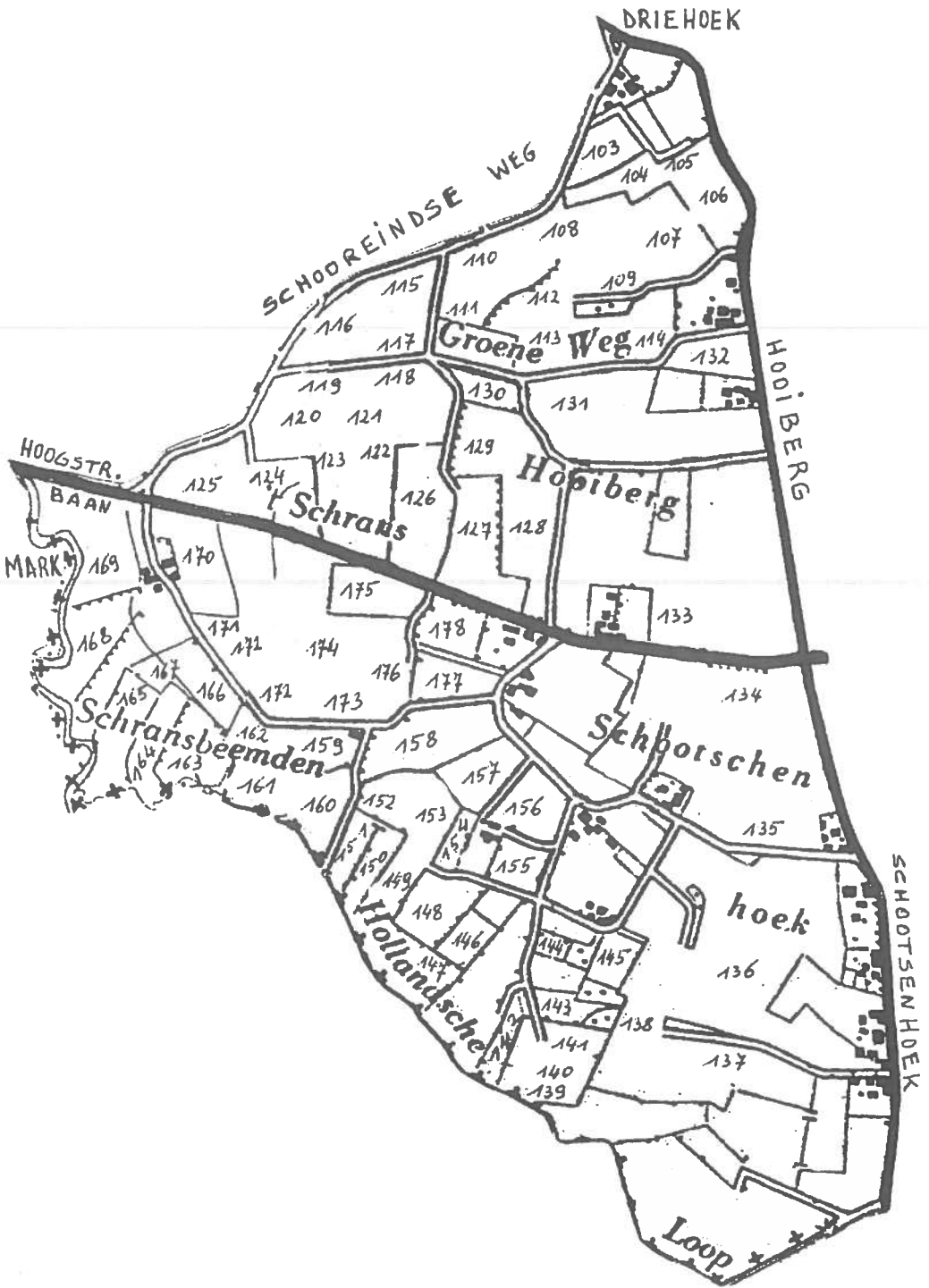
Zowel Jos als Tresa zijn kennelijk blij met mijn opmerking. Tresa: “We krijgen dikwijls complimentjes van mensen. Soms zeggen ze dan, motten gullie nog boven unne winkel wonen. Bouw toch unne schone villa. Mar wij hebben daor gin behoefte aon. We hebben te hard gewerkt om ut geld over den balk te gooien. As we terug opnieuw zouden beginnen, zouden we ut zelfste doen. Onze Jos en ikke zijn trouwens gère onder de Baolse meensen. Dan kunde nergens beter wonen as nou in de Meulenstraot.”

Slot

Het is ondertussen weer laat geworden. Ik maak nog een paar foto's. Ik krijg nog een boodschap mee van Jos: “Gin gekke dingen er in zetten hèn André!” Ik verzeker hem dat hij het artikel nog te lezen krijgt voor het wordt gepubliceerd.

Nog heel even heb ik het met Jos en Tresa over Baol. Beiden in koor: “Baol is groot geworden. Heel hard veraanderd. De Baolse mentaliteit is er nie mir. De gemiddelijkheid is weg. Vruger gingen de meensen in de zomer buiten op de stoep zitten om over de Ronde van Frankrijk te kletsen. En natuurlijk unne bak bier er bij. Toen schuurden de meensen ok allemaol de stoep. Dèn gebeurt vandaog den dag nie mir. Mar ja wèn wil de, er wonen veurt zoveul vremden.”

Jos en Tresa, het was een groot genoeg om met jullie te kletsen. Namens alle leden van onze Heemkundekring wensen wij jullie samen nog heel veel fijne jaren. En over een half jaar heel veel plezier bij jullie gouden huwelijksfeest. Jos: “We zullen het zeker vieren, mar wel héél beschaaien!!”

DRIEHOEK

SCHOOREINDSE WEG

Groene Weg

Hooiberg

Schraus

Schrausbeemden

Hollandsche

Schborschen

hoek

Loop

HOOIBERG

SCHOOTSEN HOEK

HOOGSTR. BAAN

MARK

103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178

Toponiemen in Castelré (2)

Herman Janssen

Deze aflevering behandelt toponiemen uit het gebied dat als volgt is begrensd: Schootsenhoek (grens met Wortel aan café In Holland), Hollandse Loop, Mark, Brug aan de Hoogstratensebaan (grens met Minderhout), Schooreindseweg, Driehoek op het Groeske, Hooiberg en opnieuw Schootsenhoek.

Marie Janssens-v.d. Put en Fons Willemsen verzamelden weer een heleboel akkernamen. Intussen worden ook Ulicotenaren geïnterviewd en uit Zondereigen bereikte ons het heuglijke nieuws dat men ook daar aansluit bij ons project. Goed zo!

Castelré (2)

103. Hendrikke-akker	122. Leemakker
104. Polderke (Mortel)	123. Vaole Akker
105. Polderke	124. De Strijppe (Grootakker)
106. Christiaansenhof	125. Hasseltje
107. De Donk (Koekelberg)	126. Leemakker
108. De Mortel (Ouwenhof)	127. Strijp (Akkerkes)
109. Mortels	128. De Akkerkes (Steeke)
110. De Donk	129. De Waaikes (Christiaansenhof)
111. Armestede (Waaikes)	130. Christiaansenhof (De Waaikes)
112. 't Boske	131. Binnenakker
113. Putakker	132. De Waaikes
114. Haaiakker	133. Mosmanneakker
115. Kruisakker (Donk)	134. Bremveld
116. Zavelkuil (De Donk)	135. Gersthof
117. Putakker	136. Wijnhof
118. Bolkmansakker (Leemakker)	137. Den Bruul
119. De Grootakker (Vaole Akker)	138. Rijkes
120. Bosakkerke	139. 't Boske
121. Bolkmansakker (Leemakker)	140. 't Bos (boer 3)

141. 't Bos (boer 2)	160. Bemdeke
142. Peerdsblokken	161. Bouwerik
143. 't Bos (boer 1)	162. Wolakker
144. Volledig bos (den en els)	163. Bouwerik (Meelse Bemd)
145. Bos	164. Collegebemd (De Pauw)
146. Haaiakker	165. Vossenbemd (Bouwerik)
147. Achterste Ourtveld	166. Achterste Bremveld
148. Velleke ('t Veurste Ourtveld)	167. Bremveld
149. Veldekes (Lange Builk)	168. Den Dries
150. Kerkevelden	169. Bolk
151. Bemdekes (Kerkevelden)	170. Huisakker (Klein Strijp)
152. Bosveld	171. Klein Strijpeke
153. Korte Builk	172. Heilig Land
154. Boonakker	173. Veertelzaad (Noewen akker)
155. De Drieskes	174. Strijpen
156. Huibenakker	175. Strijp
157. Hoekakker (Drieske)	176. Hoekakker
158. Bosakker (Huibenakker)	177. Kerkstraatje (Juffrouwendries)
159. Klein Waaike	178. Dries

Op onze kaarten zijn nog heel wat blanco gebieden. Daarom deze twee oproepen:

- Wie wil door middel van huisbezoekjes helpen bij de registratie van akkernamen in Castelré, Ulicoten of Zondereigen?
- Wie kent er nog ontbrekende akkernamen?

Geef je naam op in het heemhuis. Wij nemen dan contact met u op. Dank bij voorbaat!

In de voetsporen van pater Ladislas

Herman Janssen

Op vrijdag 27 augustus 2004 trekken we voor een driedaagse reis naar de Westhoek. We doen dat in de voetsporen van Zondereigenaar Jefke Segers, beter gekend als kapucijnenpater Ladislas (1890-1961). Tijdens de Eerste Wereldoorlog was deze markante Zondereigenaar vier jaar brancardier aan het IJzerfront. De reis is een organisatie van de zopas opgerichte heemkundige werkgroep Zondereigen en sluit naadloos aan bij de werking van de twee betrokken heemkundekringen: Amalia van Solms verzamelt materiaal voor een tentoonstelling in opdracht van het provinciebestuur (o.a. Baarle in de Eerste Wereldoorlog) en Marcblas plant de publicatie van een historisch boek (Merksplas in de Eerste Wereldoorlog).

Aanleiding voor onze heemreis is een schenking van wijlen rector Fons van Beek, namelijk een aantal handschriften van pater Ladislas. Het betreft autobiografische verhalen, heemkundige geschriften en een pak persoonlijke brieven. Fons meende dat dit waardevolle materiaal naar Zondereigen moest terugkeren en daar ter plaatse worden bewaard. Hij stelde een groot vertrouwen in de nieuwe werkgroep, mede door de realisatie van het prachtige fotoboek 'Een Eeuw Zondereigen'. De overdracht vond plaats in Duffel, zo'n half jaar voor zijn plotse overlijden. Wij zijn Fons heel dankbaar voor dit mooie gebaar.

Thuis begon ik te lezen uit nieuwsgierigheid, maar ook omdat ik bij het samenstellen van het fotoboek had gemerkt dat de nagedachtenis aan pater Ladislas nog echt leeft in heel wat Zondereigense harten. Allerlei herinneringen aan hem worden gekoesterd, meestal krantenknipsels. Ik werd meteen getroffen door een autobiografisch verhaal over de Eerste Wereldoorlog, een aangrijpende vertelling doorspekt van oorlogsgeweld en met tal van psychologische reflecties die getuigen van een grote levenswijsheid.

Twee dingen werden mij snel duidelijk. Eerst en vooral verdient pater Ladislas de nodige aandacht omwille van zijn boeiende en avontuurlijke leven. Daarnaast leent het oorlogsverhaal zich uitstekend voor de organisatie van een groepsreis.

Een rondrit langs de littekens van de 'Grote Oorlog', ter plaatse ondersteund door authentieke citaten uit zijn handschrift. Wij laten als het ware pater Ladislav zelf aan het woord. Hij is onze gids doorheen de Westhoek. Aan bod komen zijn persoonlijke belevenissen en tal van universele thema's als vrede, oorlogswaanzin, ouderverdriet, doodstraf, kindsoldaten, herdenking van gesneuvelden, enzovoort.

Na enig onderzoek ter plaatse slaagde ik erin volgend programma samen te stellen. De eerste dag van de reis staat in het teken van de Duitse opmars en de overstroming van de IJzervlakte. We bezoeken een klooster in Izegem. Hier ontving pater Ladislav zijn oproepingsbevel. Vervolgens reizen we naar de frontlijn Diksmuide-Nieuwpoort. We volgen een tijdlang de Slag om de IJzer die eindigt met de onderwaterzetting van het gebied, het begin van een uitzichtloze loopgravenoorlog. We bezoeken o.a. een Belgisch soldatenkerkhof en brengen er hulde aan Emiel Van Dyck, eertijds schoolmeester in Zondereigen. Op een Duits kerkhof staan we stil bij het thema 'ouderverdriet'. Heel bijzonder is onze overnachtingsplaats: we logeren in een oude kasteelhoeve, ten tijde van de oorlog een vooruitgeschoven Duitse observatiepost middenin het overstroomde gebied.

De tweede dag rijden we naar het niet-overstroomde deel van het Belgische front: de boog rond Ieper en de heuvelkam van Passendale tot Mesen. We bezoeken een paar oorlogsmusea, wandelen door echte loopgraven en langs oude mijnenkraters. Daarbij horen thema's zoals de oorlogswaanzin, een vredesbeiaard, de eerste gasaanvallen en er wordt zelfs even stilgestaan bij de oorlogservaringen van korporaal Adolf Hitler. Tot slot vertellen landbouwers ons hoe zij nog dagdagelijks met de gevolgen van de oorlog worden geconfronteerd.

Tijdens onze laatste dag brengen we een bezoek aan twee steden met een totaal verschillend oorlogsverleden. In Poperinge staan we even stil bij de doodstraf en brengen we een bezoek aan een perfect bewaard gebleven Engelse soldatenclub, een religieus en cultureel baken in het losbandige stadje met de bijnaam 'Klein Parijs'. De tweede stad, Ieper, vertelt ons een heel ander verhaal. Ieper werd namelijk volledig vernield door bombardementen. Uiteraard bezoeken we daar de heropgebouwde lakenhallen met de internationaal bekende tentoonstelling 'In Flanders Fields'. Ook een wandeling over de vestigingswerken staat op het programma.

Het ter plaatse voorlezen van citaten uit het boek van pater Ladislas vergroot de betrokkenheid en zal diepe indrukken nalaten. Wij vragen aan de deelnemers dat zij openstaan voor de thema's die wij aanbrengen en dat zij luisteren naar de ervaringen van iemand die er op de eerste rij bij was. Het wordt ongetwijfeld weer een leerrijke uitstap. Wat ook niet zal ontbreken is de gemoedelijke sfeer die we mochten ervaren tijdens onze vorige driedaagse groepsreis, 'In de voetsporen van Bernardus' (2000).

Laat deze kans niet voorbij gaan en schrijf jezelf in voor een unieke reis. Dat kan vanaf de Zondereigense jaarmarkt, begin juni 2003. In afwachting publiceren wij zeven maal een vooruitblik in Van Wirskaante. Volgende keer schetsen wij een algemeen kader met oorzaken, verloop en gevolgen van de Eerste Wereldoorlog.

Het echte Aaltje, de volmaakte en zuinige keukenmeid

Els Verbiest

Uit mijne keuken

Bij de Erve B. Ouwekerk te Amsterdam verscheen in 1804 de eerste uitgave van dit boekje. In 1831 verscheen de “zesde veel vermeerderde en verbeterde druk”. Aaltje werkte eind 18de, begin 19de eeuw als keukenmeid onder leiding van een kok aan de Keizersgracht te Amsterdam. Zij verzamelde recepten die ze zelf op de zuinigste, gemakkelijkste en smakelijkste wijze wist te bereiden. Daarnaast kende ze “een aantal beproefde en heilzame huismiddelen” tegen ongemakken en kwalen. Daarmee stelde ze omstreeks 1800, samen met haar vriend kok, een keukenboek samen voor stads- en landgenoten. Hierna volgen enkele van haar recepten.

Schildpadsoep van een kalfskop

Neem één kalfskop, zet *denzelven*¹ één nacht in regenwater, reinig en wasch hem naar behooren, laat het water op eene vergiet eruit druipen en bind hem met een touwtje of bandje toe, opdat er de hersens onder het koken niet uitvallen; laat den kop dan met een weinig zout in water zeer gaar koken, wel op het schuimen passende; neem hem voorts uit het afkooksel, doe er de benen uit, laat hem koud worden. Als men hem aan stukjes, zoo groot als dobbelstenen, snijden moet: neem 6 uien, zuiver dezelve van de buitenste schillen en hak ze fijn of snijd ze mede aan stukjes, hoe fijner hoe beter; dan braadt men ze, in eene aarden pan met boter zeer gaar; men doet er één eetlepel vol tarwemeel bij en laat ze verder bruin bakken, het gestadig omroerende opdat het niet aanbrande.

Dit gedaan zijnde, doet men er bij twee derde gedeelte van eene flesch rijsche wijn, benevens het sap van 4 goede citroenen en het nat van den kalfskop, dat men van te voren door eene zeef gegoten heeft; welk doorgieten in alle gevallen meer voor- dan nadeel te wege brengen kan; men doet er verders een weinig peper en zout in, benevens eene fijn geraspte nootmuskaat en de schil van één geheelen citroen, welke schil mede vooraf fijn geraspt moet worden.

Alles heet genoeg zijnde, doet men er den geneden kalfskop bij en laat dezen zoo (in de soep) nog een half uur stoven; zorgende dat de aarden pan wel dicht toegemaakt zij.

Ongemeen smakelijk braden van eene ham

Vang het bloed van een varken op als het geslacht wordt; doe in hetzelfde grof *gestooten*² jeneverbeziën en leg er voorts de ham in. Laat deze dus zes dagen liggen, haar tweemaal daags keerende. Daarna zout men haar en laat haar roken. Wanneer men nu de ham wil koken, legt men onder en op dezelve in den ketel wat laurierbladen, rosmarijn, en marjolein; steek er ook hier en daar een kruidnagel in, wind haar vervolgens in hooi en laat langzaam gaar worden.

Gestoofde peren – Anders, met aardappelen

Neem 4 Ned. *koppen*³ goede fransche suikerperen en 4 Ned. koppen beste - doch niet groote- aardappelen: schil of schraap deze laatste; terwijl men integendeel de peren ongeschild late, maar dezelve wel waschen, in vierdeparten snijden en er de klokhuizen uithalen moet: neem dan 2 ½ Ned. oncen goed doorregen rookspek; leg hetzelfde in eene aarden pan, en doe er de aardappelen en de peren, met een weinig water, alsmede boter en suiker naar genoegen, boven op; dek de pan voorts behoorlijk toe; zet dezelve op het vuur en schud het tusschenbeiden eens om. Gaar zijnde, neemt men het spek uit, en *rigt*⁴ de gestoofde peren en aardappelen met hetzelfde *aan*.

Hoerendrekjes

Deze bakt men op de volgende wijze: neem geroosterd wittebrood, wijn, eieren, gember en suiker; men moet dit wel door elkander mengen, het beslag in de pan doen en er dan, met boter, koekjes van bakken. Men eet hoerendrekjes met fijn geraspte suiker, die men er tot dat einde over moet strooien.

Tot slot nog een huismiddel tegen winterhanden en wintervoeten

Het beste middel om deze lastige plaag te verdrijven, is het aangedane deel enige dagen na elkander te steken in zeer koud water, dat op het punt van bevrozen is of anders in sneeuw; daarmee eenige minuten aan te houden; hierdoor zullen de gezwollen handen slinken en de pijnlijke jeukingen verdreven worden.

Dit middel is geweldig en de hand uit het koude water of de sneeuw getrokken zijnde, zal geheel verstijfd wezen; doch de koude verdwijnt allengskens en het aangedane deel wordt van zelf weder zoo warm, zoo aangenaam, zoo zacht warm, als men nooit door het vuur gevoelen kan; evenwel moet men ook zorgen om de hand, na dezelve uit het koude water of de sneeuw gehaald te hebben, ter dege af te droogen en er een lederen handschoen over te trekken; ook moet men daarna met de hand niet bij eene te groote hitte en niet in eene te felle koude komen; want zulks zou de genezing weder veel vertragen.

Doch veel gemakkelijker kan men de winterhanden voorkomen door volgend zeker middel. Men moet de handen, van het begin van de herfst af, 's morgens en 's avonds eenige minuten in koud water houden; hetgeen als men het gewoon is (en dit geschiedt spoedig) niet moeilijk valt te *achtervolgen*⁵; echter moet men de uitwerking van dit aanhoudend baden niet nutteloos doen zijn, door groote hitte of koude aan de handen te doen gevoelen en ook niet door die deelen uit de koude in de warmte, of uit de warmte in de koude te doen overgaan.

Ook is het goed zich aan de koude te gewennen, de handen zoo weinig mogelijk dicht bij het vuur of bij heete kagchels te houden en ook dezelve niet in *moffen*⁶ te steken; men gebruike liever lederen handschoenen, welke beter voor winterhanden zijn (hondenleer is het beste wat men daartoe gebruiken kan); daarenboven moet men de handen niet op een togt zetten.

Noten

1. In de tekst lees je dikwijls “*denzelven, hetzelve, dezelve...*” Dit betekent: deze, hij of zij (die reeds genoemd is).
2. *Gestooten*: iets aan stukken stoten (van Daele pag. 2942).
3. *Kop*: oude inhoudsmaat voor droge waren (van Daele pag. 1511).
4. *Rigt aan*, aanrechten: opdienen (van Daele pag. 23).
5. *Achtervolgen*: volhouden, navolgen.
6. *Moffen*: wanten.

Werkgroep Kapel van Nijhoven (11)

Gerrit de Jong

Sinds het vorige artikel over de Sint-Salvatorkapel is er weer het een en ander gebeurd rondom de kapel. De Zeven Smarten van Maria zijn, na een feestelijke viering buiten bij de grot van de Sint-Salvatorkapel, ingezegend. In 'Ons Weekblad' van 31 mei lezen we onder meer het volgende:

“Het weer was niet zo goed als we gewend zijn bij de feestelijkheden rondom Nijhoven. Het had de hele woensdag, 22 mei 2002, al geregend en ook tijdens de eucharistieviering dreigde het steeds te gaan regenen. Het bladerdak hield echter wel wat regen tegen en pas aan het eind, toen de nieuwe en de gerestaureerde 7 Smarten daadwerkelijk waren ingezegend vielen de regendruppels. Een van de voorgangers merkte spontaan op: “Maria zegent vanuit de hemel haar 7 Smarten”. Vreugde en verdriet wisselden elkaar af in deze viering. Enerzijds het 10 jarig priesterjubileum van pastoor Maickel Prasing en het 5-jarig priesterjubileum van zijn collega, pastoor van Geffen, Pieter Scheepers, aan de andere kant het verdriet van de overleden Lisa Jacobs-van den Broek precies een jaar geleden en het vlak voor de inzegening van de 7 Smarten kwam het bericht van het plotseling overlijden van haar broer Gerrit van den Broek. Het was wederom een viering met drie heren te weten: pastoor Maickel Prasing, pastor Marco Spies en pastoor, uit Geffen, Pieter Scheepers. De misdienaars droegen een mooi vers voor ter ere van het 10-jarig priesterjubileum van hun pastoor. Jes Seegers de coördinator van de werkgroep “Kapel van Nijhoven” nam daarna het woord en sloot daarmee voor de vrijwilligers de laatste fase van het werk in de bidtuin af. Hij dankte vrijwilligers en sponsors voor hun steun en liet weten dat in de naberekening een klein tekort naar voren was gekomen. Mensen die nog iets wilden geven konden hun gift kwijt in het offerblok van de kapel. Lovende woorden waren er vooral voor Maickel Prasing, als grote inspirator bij het werk rondom de kapel. Bij gelegenheid van zijn jubileum had men hem gevraagd wat hij als cadeau wilde hebben. De pastoor had om een cadeau voor de gemeenschap verzocht en niet om een persoonlijk cadeau. Er werd besloten om een smeedijzeren lezenaar, immers een lezenaar ontbrak nog in de Sint-Salvatorkapel, naar een model die in 1615 in deze, weliswaar grotere,

kapel heeft gestaan te laten maken. Stan Raeymakers zorgde hiervoor en de zwart lezenaar werd tijdens de dienst direct in gebruik genomen. “Hoewel 10 jaar priester geen officieel jubileum is wilde ik er toch even bij stilstaan” zo sprak de pastoor. “Laten zien dat ik hier graag ben. Dit is mijn plek. Hier wil ik later ook uitgestrooid worden. Het mooiste stukje van Baarle, dat willen we voor de toekomstige generatie bewaren. Het is een plek van vreugde en verdriet”. Hij bedankte voor het cadeau voor Nijhoven en haalde nog wat persoonlijke herinneringen op aan zijn begintijd in Baarle. De viering werd opgeluisterd o.a. door prachtig gezang van twee dames en een heer, begeleid door orgelmuziek. Marialiederen en Gregoriaanse gezangen klonken galmend door de bidtuin. De viering was druk bezocht maar er waren minder mensen dan de mooie zomeravondvieringen van de voorgaande jaren. Na afloop van de viering liep het hele gezelschap in een lange rij naar de gerestaureerde en de nieuwe Zeven Smarten voorbij de Mariagrot, bij de Calvarieberg beginnend. Bij elke Smart/kapelleke werd er gebeden en gezongen.. Na de dienst was er nog koffie voor de vrijwilligers in de schuur bij de familie Jacobs”.

Op 15 augustus, het feest van Maria ten Hemelopneming was er weer een menigte mensen op de been voor de plechtige viering en processie. Het was een mooie zomerdonderdagavond en het was tevens weer een dienst met drie heren. Dezelfde als op de viering van 22 mei, dus pastoor Maickel Prasing, pastor Marco Spies en de pastoor Pieter Scheepers van Geffen. Er was een speciaal boekje voor deze gelegenheid gedrukt met een prachtige afbeelding van de Sint-Salvatorkapel getekend door Peter van de Velden op 16-11-2001 met de nieuwe kapellekes (15 geheimen van de Rozenkrans) er op. Het geheel stond in het teken van het hoogfeest van Maria ten Hemelopneming compleet met Gregoriaanse/Latijnse gezangen bij het lof en de processie en met Marialiederen tijdens de dienst. Het was de eerste grote plechtigheid na 22 mei 2002 zonder inzegening, maar hij was er niet minder indrukwekkend om. De Sint-Salvatorkapel is springlevend bij de Baarlese bevolking en ver daarbuiten! Op dit ogenblik (eind oktober/begin november 2002) resten er nog wat zaken die er rond de Sint-Salvatorkapel moeten gebeuren. Allereerst zijn er de glas-inlood-ramen die nog volop gerestaureerd worden door Lieve Vermeer en Willem van Gool. Daarnaast moet de Calvarieberg nodig gerestaureerd worden, Stan Grooten zal zich hier mee bezig houden. Het is mogelijk dat de Calvarieberg al van zijn sokkel gelicht is. Tenslotte moet de waterput nog eens geleeagd worden van zand en ander materiaal (oude heiligenbeelden?). Dat zijn zo de belangrijkste zaken, en natuurlijk moet er onderhoud gepleegd blijven worden rondom de kapel en de bidtuin om het een en ander in goede staat te houden. De Sint-Salvatorkapel is immers een monument met rijke historie wat in ere gehouden moet worden. Dat brengt ons bij het historische deel over de Sint-Salvatorkapel waar we nu mee verder gaan.

De vorige keer zijn wij in de protestantse tijd van de Sint-Salvatorkapel te Baarle-Nassau tot aan het jaar 1809 gekomen. Wij gaan nu verder met de laatste episode van de Sint-Salvatorkapel onder koning Lodewijk Napoleon en wat daarop volgt; allemaal nog in de protestantse tijd.

De Sint-Salvatorkapel van 1810-1826

Op 4 mei 1809 vaardigde Lodewijk Napoleon een decreet uit, waarbij op het platteland in Brabant de oude kerkgebouwen afgestaan moesten worden aan

de katholieken, maar de gereformeerden zouden ter compensatie uit 's rijkskas de middelen ontvangen voor een geschikt gebouw voor hun erediensten. De laatste bepaling was nieuw in vergelijking met de Staatsregeling van 1798¹. Het kerkgebouw behoeft pas overgedragen te worden nadat de alternatieve ruimte beschikbaar was gekomen. De landdrost moest het initiatief nemen. Twee weken na het koninklijk decreet zond de Brabantse landdrost de gemeentebesturen de kerkenraden van Alphen, Baarle-Nassau, Chaam, Gilze en Rijen een een brief met de vraag op welke wijze de gereformeerde gemeenten van deze dorpen gecombineerd konden worden en of voor de gereformeerden één kerk of twee kerken gebouwd dienden te worden. De overdracht van de bestaande kerkgebouwen aan de katholieken stond niet ter discussie². De municipaliteit van Chaam werd gevraagd de precieze afstand op te geven vanuit het midden van het dorp gerekend naar Alphen, Baarle, Gilze en Rijen³. Uit het onderzoek bleek dat het aantal gereformeerden in de vier dorpen inclusief Ulicoten, Rijen en Snijders Chaam samen 130 personen bedroeg. In de officiële Staat der Openbare Erediensten in het Koninkrijk Holland van het jaar 1808 waren de aantallen voor de Gereformeerde gemeenten van Alphen, Baarle-Nassau, Chaam en Gilze en Rijen respectievelijk 18, 50, 40 en 33, in totaal 141⁴. Opmerkelijk was de reactie van de drie predikanten op de vraag van de landdrost. Zij adviseerden een combinatie van Baarle-Nassau met Alphen en van Gilze en Rijen met Chaam. Nieuwe kerklokalen zouden dan te Chaam en Gilze moeten komen. Chaam was de grootste gereformeerde gemeente van de vier en tevens was er een pastorie aanwezig. Een combinatie van de vier gemeenten achtten de predikanten in strijd met het belang van de gereformeerde eredienst en werd tevens erg onpraktisch gevonden. Voor Alphen zagen zij twee mogelijkheden: of een kerklokaal in Alphen of gecombineerd worden met Baarle-Nassau en gemeenschappelijk de Sint-Salvatorkapel gebruiken. In Gilze moest een klein kerkje komen, want de afstand tussen Gilze en Chaam vonden zij te groot⁵.

De minister stond na advies van de landdrost twee predikantsplaatsen toe voor de vier gemeenten. Baarle-Nassau en Chaam zouden samen een gemeente gaan vormen. In verband met de overdracht van de oude parochiekerk aan de katholieken diende te Chaam een nieuwe kerk gebouwd te worden. De predikant moest eveneens in Chaam wonen. De Sint-Salvatorkapel in Baarle-Nassau bleef

in gereformeerde handen. De gehele regeling, vooral m.b.t. Alphen, Gilze en Rijen, is door de naderende inlijving van het Koninkrijk Holland bij het Franse keizerrijk niet ingevoerd. Bij decreet van 18 december 1809 gaf de koning de minister opdracht om de decreten met betrekking tot de regeling van de geschillen over het bezit van de kerkgebouwen op te schorten⁶.

Tijdens de Inlijving bij het Franse keizerrijk

Het tijdvak van het ingelijfd zijn bij het Franse keizerrijk was voor predikanten en kerkenraden een moeilijke periode. De predikanten ontvingen aanvankelijk slechts een deel en later helemaal geen traktement meer. Ds. Jacobus Janssen ging in april 1810 met emeritaat, maar bleef in de Chaamse pastorie wonen en als tegenprestatie zou hij de gemeente pastoraal verzorgen. De kerkenraad zag in, dat bij vertrek van de emeritus de gemeente zonder predikant kwam te zitten en “geheel van den openbaren eeredienst beroofd zou zijn”⁷. Toch vroeg de gecombineerde kerkenraad van Chaam en Baarle-Nassau een maand later aan de sousprefect om een nieuwe predikant te mogen beroepen⁸. Daarbij werd verzocht de gereformeerde gemeente van Gilze en Rijen te combineren met de gemeente van Chaam. Van Vlodorp van Gilze en Rijen zou dan ook predikant van de gemeente van Chaam etc. kunnen worden. Van Vlodorp, die consulent in de gemeente van Chaam en Baarle-Nassau was, wilde dit graag. De grotere gemeente gaf meer zekerheid aan zijn bestaan en tevens kon hij de pastorie in Chaam betrekken⁹. Wat het antwoord is geweest van de sousprefect is niet bekend, maar het heeft in ieder geval niet geleid tot realisatie van het door de kerkenraad voorgestelde. Jacobus Janssen bleef de gemeente van Chaam en Baarle-Nassau verzorgen en in de pastorie wonen. Het pensioen dat hem rechtens toekwam, werd niet uitbetaald. Met toestemming van de classis van Breda gebruikte men aanvankelijk de vacaturegelden om hem te betalen¹⁰. Zijn zoon Jacobus Didericus heeft hem verder financieel geholpen in deze moeilijke periode. Hoofdcommies Janssen logeerde ’s zomers en paar weken in Chaam bij zijn ouders, zoals hij dat eerder gedaan had in Baarle-Nassau.

Een van de Franse wetten schreef voor dat alle armenfondsen in een gemeente dienden samen te werken in een ‘Bureau de Bienfaisance’. Ook de diaconieën van de gereformeerde kerk vielen daaronder. Gecoördineerd vanuit de classis

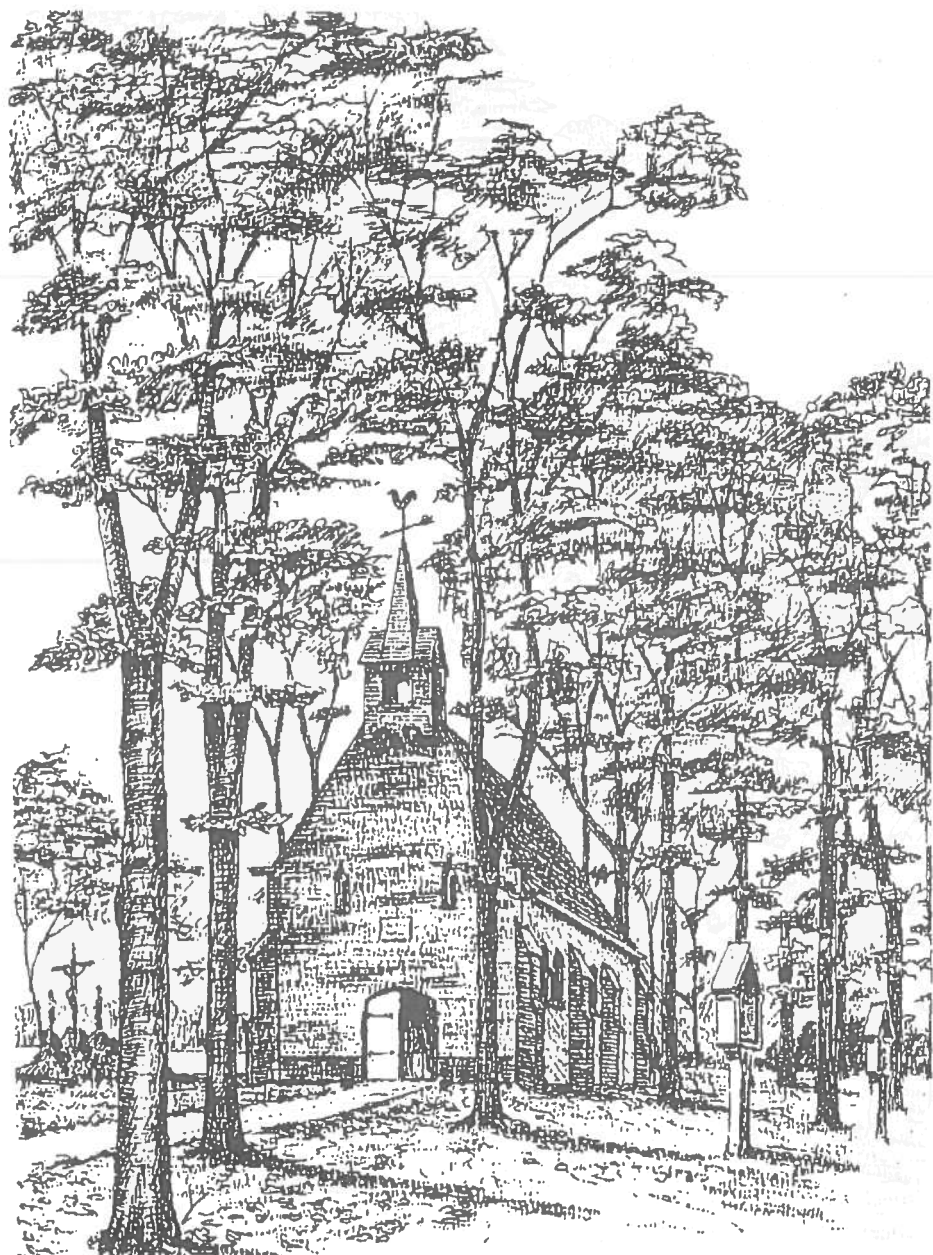
hebben de gereformeerde gemeenten in de Baronie zich hiertegen opnieuw eensgezind verzet door aan te tonen dat de diaconiegelden bestemd waren voor “alle behoeften en plichten van onze godsdienst, die uit geen andere casse kunnen worden gevonden”¹¹. De “liefdadigheid aan behoeftigen van ons kerkgenootschap” is ondergeschikt aan het instandhouden van de gemeente sedert de Reformatie¹². Maar uiteindelijk moesten de kerkenraden toch alle bezittingen overdragen aan de genoemde bureaus. De maire (burgemeester) van Baarle-Nassau Cornelis Adriaans Hendrickx werd door de sousprefect aangewezen als “commissair special” om de diaconiegoederen over te nemen. Op 30 september 1812 kwam hij naar Chaam om proces-verbaal op te maken met betrekking tot de bezittingen van de diaconie, wat onder protest van de kerkenraad plaatsvond¹³. Ook in de andere dorpen ging de overdracht van de diaconale goederen aan het ‘Bureau de Bienfaisance’ op dezelfde wijze¹⁴.

Extra moeilijk werd het toen maire H. Wa(e)gemans van Chaam in februari 1813 zijn kwaliteit als lid van het ‘Bureau de Bienfaisance’ en “met goedvinden van de Roomse leden” van het bureau de pastorie in Chaam, waarin ds. Janssen woonde, wilde verkopen. De kerkenraad van Chaam riep met succes de hulp in van de sousprefect¹⁵.

De eerste jaren van het Koninkrijk der Nederlanden

Na de bevrijding van het Franse juk, zette de regering van koning Willem I de politiek van Lodewijk Napoleon voort door af te kondigen dat geen enkele vacature vervuld mocht worden in een gemeente met minder dan 200 zielen. Een dergelijke gemeente diende gecombineerd te worden met een of twee andere gemeenten. Voor de classes ten zuiden van de grote rivieren gold een minimum van 50 zielen¹⁶. Zonder gemor werd deze handelwijze geaccepteerd. Het betekende dat de situatie Baarle-Nassau en Chaam werd gecontinueerd en in Alphen en Gilze de predikantsplaatsen werden opgeheven. Op grond van het Soeverein Besluit van 14 december 1814 werden alle eigendommen van de diaconie per 1 februari 1815 weer teruggegeven¹⁷.

Toen ds. Neomagus in 1818 met emeritaat wilde, greep de overheid dit aan om de predikantsplaats te Alphen op te heffen en de hervormde gemeente te combineren met de gemeente van Chaam en Baarle-Nassau. Dit gebeurde bij

16-11-2001. P. B. v. d. Velden

St. Salvator kapel. Baarle Nassau

Koninklijk Besluit van 5 maart 1819. Een jaar later werd de grote kerk van Alphen onder voorwaarden aan de katholieken toegekend. Zij dienden als tegenprestatie een stuk grond te schenken waarop voor de hervormden een kerkje gebouwd kon worden. In 1821 was het eenvoudige zaalkerkje gereed, dat sindsdien de kapel of het kapelletje wordt genoemd¹⁸. Toen pas werd de “grote kerk” van Alphen aan de katholieken teruggegeven. De kerkelijke fondsen werden verdeeld volgens de vastgestelde normen eenderde voor de hervormde gemeente en tweederde voor de Katholieke kerk. De diaconie- en de kerkfondsen bleven zelfstandig geadmistreerd, maar nu voor de kerkenraad van de gemeente Chaam. Aan de kerkenraad van Chaam diende een ouderling of diaken uit Alphen te worden toegevoegd¹⁹.

Daardoor ontstond de situatie dat de hervormde gemeente van Chaam de hoofdgemeente werd en die van Baarle-Nassau en Alphen nevengemeenten. De predikant preekte elke veertien dagen in Chaam en op de andere zondagen beurtelings in de beide andere plaatsen. De hervormde Gilzenaren dienden naar Chaam te komen voor de kerkdienst en de hervormden van Alphen en Baarle-Nassau hadden slechts een keer per vier zondagen de predikant in hun midden. Eén predikant moest het pastorale werk doen waar tijdens het ancien régime vier predikanten voor waren. Vergeleken met de situatie voor 1795 was dat een grote verandering voor de hervormden in de vier dorpen.

Ds. Janssen overleed op 19 november 1813. De kerkenraad van de gecombineerde gereformeerde gemeente van Baarle-Nassau en Chaam kreeg in maart 1814 reeds toestemming een nieuwe predikant te beroepen²⁰. De keuze viel op de in 1792 in Den Bosch geboren Leendert Krol. Hij deed zijn intrede in Chaam op 14 september 1814. Het geregelde leven van de hervormde gemeente in Chaam en Baarle-Nassau kon weer opgepakt worden. Het interieur van de kerk van de hervormde gemeente te Chaam werd opgeknapt en schoongemaakt en er werd een Hirtumorgel –nu nog in dezelfde “Ledevaertkerk” (sinds 2 februari 2001 zo genoemd²¹) aanwezig- in geplaatst. Ook in andere opzichten was er sprake van een zekere bloei van de hervormde gemeente van Chaam. Zo liep het zielental weer wat op, hetgeen ook in Baarle-Nassau het geval was²². Ds.

Krol vertrok 7 juni 1818 naar Lith en Lithoyen. Tweeënhalve maand later deed predikant Simon Gerard Prins zijn intrede.

Hij kwam van Altforst in het land van Maas en Waal. Zijn taak werd uitgebreid doordat op 1 september 1818 de hervormden van Gilze (en Rijen) aan zijn zorg werden toevertrouwd en met ingang van 1 mei 1819 de Hervormde gemeente van Alphen erbij kwam²³. Het traktement werd verhoogd van f750 naar f1.200. Daarbij kwam nog voor f60 voor huishuur. Deze predikantenplaats bestaat nog steeds, maar alle kerkdiensten van de huidige streekgemeente vinden plaats in de Ledevaertkerk. De Sint-Salvatorkapel in Baarle-Nassau is in 1926 afgebroken en het hervormde kerkje van Alphen is in 1954 door de toenmalige gemeente Alphen en Riel aangekocht. Na restauratie kreeg het de bestemming van streekmuseum. De kapel van Ulicoten werd in 1803 verheven tot de plaatselijke parochiekerk. De Sint-Luciakapel te Snijders-Chaam bleef in handen van de hervormden, maar werd zo bouwvallig dat de kapel in 1826 moest worden afgebroken.

Conclusies

Het proces van naasting van de kerkgebouwen en het opheffen van predikantsplaatsen en gereformeerde gemeenten begon tijdens de Bataafse Revolutie. Na de gelijkstelling van de kerkgenootschappen in 1796 volgde de radicale Staatsregeling van 1798 waarin de consequenties van de gelijkstelling werden doorgetrokken. Die consequenties kwamen hard aan bij de Nederduitse gereformeerde kerk. Extra zwaar troffen de maatregelen de kleine gereformeerde gemeenten in plaatsen waar zij een minderheid vormden, zoals in de Baronie van Breda. In Baarle-Nassau vond reeds in 1797 een schikking plaats voor simultaan gebruik van de Sint-Salvatorkapel, alleen werd deze door de katholieken niet geëffectueerd. Tijdens de regering van Lodewijk Napoleon trad een tweede fase van naasting op, met de aanvulling dat het kerkgenootschap dat zijn eigen kerkgebouw afstond, gecompenseerd met een ander gebouw. Tevens werden predikantsplaatsen opgeheven door kleine gemeenten te combineren of op te heffen. Dat proces verliep met uitzondering van Gilze waar door de strijdbare en afwijzende houding van ds. Vlodorp geen oplossingen mogelijk waren, rustiger dan in de eerste fase van 1797-1801. Het advies van

de gezamenlijke predikanten van de vier dorpen werd niet door de landdrost en minister gevolgd, de combinatie Chaam en Baarle-Nassau behield zijn predikant en Gilze-Rijen en Alphen kregen gecombineerd een predikant. Door de nadere inlijving bij het Franse keizerrijk liep eveneens deze fase dood. De gevolgen van het proces van naasting en combineren van gemeenten waren, dat de hervormden in een kwart eeuw drie van de vier predikantsplaatsen kwijtraakten. De predikant van Chaam bediende ook de gemeente van Alphen en Baarle-Nassau. De hervormden van Gilze moesten voor een kerkdienst naar Chaam. Het functioneren van de gemeente rond woorddienst en sacramenten was duidelijk verzwakt door het feit dat de predikant slechts om de week in Chaam preekte en eenmaal per vier weken voorging in Alphen of Baarle-Nassau. De andere zondagen was er in de dorpen waar de predikant niet kon voorgaan geen kerkdienst. Een aantal kerkgangers trok in de zomer 's zondags naar plaats waar de predikant voorging. Een ander gevolg was de verwijdering tussen de gereformeerden en de katholieken. Juist doordat de hervormden een kleine minderheid vormden werden de op zich gerechtvaardigde eisen van de katholieke meerderheid als zeer bedreigend ervaren. De diverse aanslagen die gedaan waren in de Bataafse en Franse tijd op de diaconiefondsen droeg daaraan eveneens bij. De verstoorde verhouding bleek uit diverse plagerijen en vernielingen aan de kerkgebouwen in de dorpen en de onder woorden gebrachte meningen. Het zich bedreigd voelen werkte nog lang na.

Zo uitte de kerkenraad van Chaam zich in 1821, terugblikkend op de hierboven beschreven periode, als volgt: "Eene ondervinding van meer dan 25 jaren heeft de gereformeerden in deze provincie genoeg leeren kennen de gezindheid van vele roomschen ten hunne opzigte, en in het bijzonder van de roomsche ambtenaren"²⁴. Toch waren er na 1813 weer tekenen van enige toenadering in Chaam, zoals het aanbieden van een luidklokje aan de katholieken en het bezoek van individuele katholieken aan bijzondere diensten van de hervormden.

Bronvermelding

Voor de samenstelling van dit artikel is, naast de vermelde literatuur, voornamelijk de volgende bron geraadpleegd:

“De gereformeerde gemeenten van Alphen, Baarle-Nassau, Chaam, Gilze en Rijen, 1795-1820”, dr. A. Vroon. In: “Van tweeën één: Kerk en West-Brabant door de eeuwen heen” (Eburon Delft 2001).

- 1) Noordeloos, *Restitutie* 256. De regeling gold ook voor de gereformeerde gemeenten die tussen 1798 en 1801 hun kerkgebouw kwijt waren geraakt.
- 2) Noordeloos, *Restitutie*, 405.
- 3) SO. Parochiearchief Chaam inv. nr. 22.
- 4) He 1805-1810, inv. nr. 92.
- 5) Ch, inv. nr. 6, zomer 1809.
- 6) Noordeloos, *Restitutie*, 419.
- 7) Ch, inv. nr. 1, 25 juli 1810.
- 8) Bij belangrijke zaken als bij het beroepen van een predikant vergaderden de kerkenraden gezamenlijk als één kerkenraad.
- 9) Ch, inv. nr. 6, aug. 1810.
- 10) Ch, inv. nr. 2, 6 dec. 1810 en 24 maart 1811.
- 11) Ch, inv. nr. 1, 7 maart en 16 aug. 1811; inv. nr. 6, 12 aug. 1811.
- 12) Ch, inv. nr. 6, maart 1812.
- 13) Ch, inv. nr. 1, 26 sept, en 30 sept, 1812.
- 14) Ch, inv. nr. 401, 30 sept. 1812.
- 15) Ch, inv. nr. 1, febr. 1813.
- 16) De Visser, *Kerk en staat*, III, 240.
- 17) Ch, inv. nr. 1, febr. 1815. Het bezit van de diaconie van Chaam bestond uit een woning voor de predikant, twee stukken bouwland en twee stukken weiland, een heideveld, uitgeleend kapitaal f5.000 aan de stad Breda en f2.480 aan particulieren.
- 18) Zie voor de geschiedenis van de kapel: Sjef Backx en Jan van Eijck, “Gegroet kapelletje van Alfen, gegroet. Van hervormde kerk tot museum, de geschiedenis van het kapelleke van Alphen 1821-1998”, in: *De Runstoof*, 21 april 1998.
- 19) Ch, inv. nr. 6, 12 mei 1819 en 19 aug. 1820.
- 20) Ch, inv. nr. 6, 20 maart 1814.
- 21) Het orgel zal waarschijnlijk in 2001 worden gerestaureerd.
- 22) Ch, inv. nr. 21, 1 juni 1817 telde de Herv. Gemeente van Chaam 50 zielen.
- 23) Ch, inv. nr. 6, 6 maart 1819 en 12 mei 1819.
- 24) Ch, inv. nr. 99, 17 december 1821.

Merkwaardigheden (33)

Vorstelijke vlinders

Anton van Tuijl

Deze zomer zagen we weer eens een paar koninginnepages. Ze zijn prachtig. Groot, mooi getekend en gekleurd met een paar stipvormige uitsteeksels aan de vleugels. Dat maakt deze insecten tot vorstelijke vlinders. Tot de familie van de pages horen wel zevenhonderd soorten. Daarvan kun je in onze streken maar een paar soorten tegenkomen. De kans dat je een page ziet fladderen is niet groot want ze zijn zeldzaam.

De familie Moeskops aan de Hoogstratensebaan bewerkt de groentetuin nog altijd op een natuurzuivere manier. En daar zaten op zeker moment een aantal rupsen van de koninginnepage op het wortelloof. Dat is namelijk hun voedsel. Zo'n rups is lichtgroen en heeft donkergroene dwarsbanden met helderrode stippen. Vogels eten graag rupsen en de meeste rupsen zijn een gemakkelijke prooi. Deze rups verweert zich. Bij verstoring stulpt hij een klein tweedelig orgaantje naar buiten. Daarmee verspreidt hij een onaangename geur. De vogel

heeft geen zin in zo'n stinkende prooi.

1a. Koninginnepage

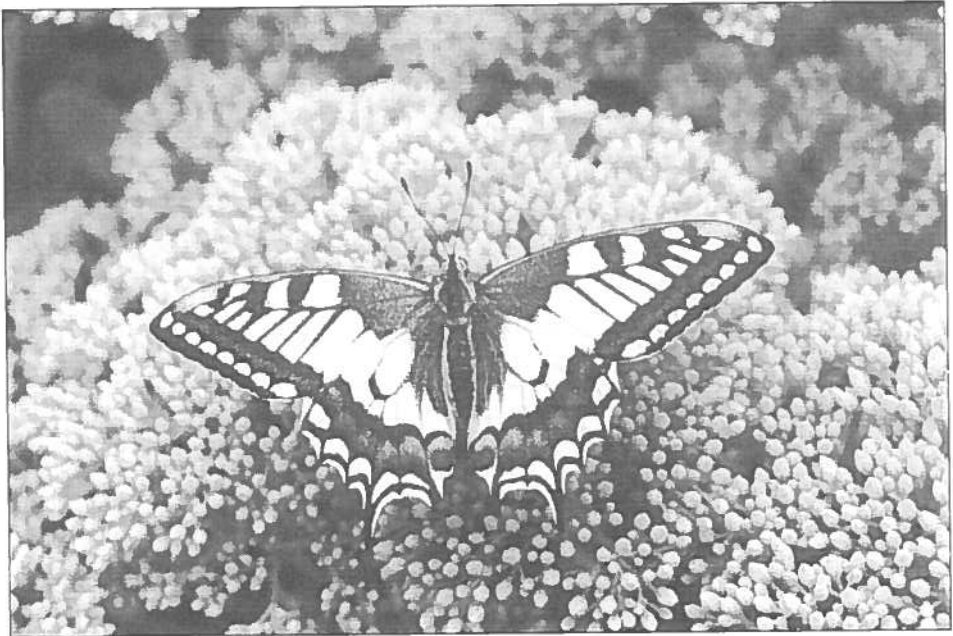
1b. Pop

1c. Rups met een uitgestulpt, gevorkt orgaan

Een volgroeide rups kruipt omhoog tegen een plantenstengel, hecht zich vast en vormt een stevig omhulsel. Dat heet verpoppen. Het lijkt dat het diertje nu in een ruststadium komt. Dat is niet juist. Inwendig vergroeit de rups volledig. Ze verandert in een vlinder.

Ik kreeg een rups mee van de heer Moeskops. Zo kon ik het proces van verpoppen en het uitkomen van de vlinder helemaal volgen. Prachtig! Ik heb de vlinder losgelaten op de plaats waar hij als rups geboren is. Daar kan hij soortgenoten ontmoeten. Dat geeft hoop op nakomelingen.

Het merkwaardige en hoopgevende van deze 'ontmoetingen' met koninginpages is, dat ze hier in Baarle hun hele levenscyclus gehad hebben. Er zijn dus niet zomaar een paar vlinder komen aanwaaien.

Damherten

Piet van der Flaes

Het damhert komt oorspronkelijk uit Turkije waar het in grote roedels leefde. In Nederland is het ingevoerd. Zo hebben wij drie soorten herten. Het kleinste is het ree, dan volgt het damhert. Het edelhert is het grootste en heeft een zeer imposante verschijning. Het resideert alleen op de Veluwe.

In Nederland heeft men door zorgvuldig beheer een mooie populatie roodwild (herten) opgebouwd. In tegenstelling tot wat vele mensen denken, was er vroeger weinig groot wild. In de Belgische Ardennen telde men een eeuw geleden nog geen honderd edelherten. Nu schommelt het aantal rond de zesduizend dieren die in blakende conditie verkeren. Door een zeer streng toezicht van boswachters en jachtopzichters en zware straffen op stroperij, door het bijvoederen in wintertijd en het verstrekken van zout (likstenen) kwam men tot dit mooie resultaat.

Bij veel mensen is het idee ontstaan dat een jager iemand is die alles wat voor de loop van zijn geweer komt, neerschiet. Natuurlijk zijn er bij de jagers enkele figuren die zich bij de stropers zouden moeten rekenen, omdat ze bijvoorbeeld bij dikke mist het wild in andermans jacht wegschieten. In Baarle opereert een zogenaamde wildbeheereenheid. Die beheert een vrij groot gebied wat door de jagers onderling verdeeld wordt. Zo'n groep organiseert ook eens per jaar een actie om het zwerfvuil dat in de natuur is weggesmeten op te halen.

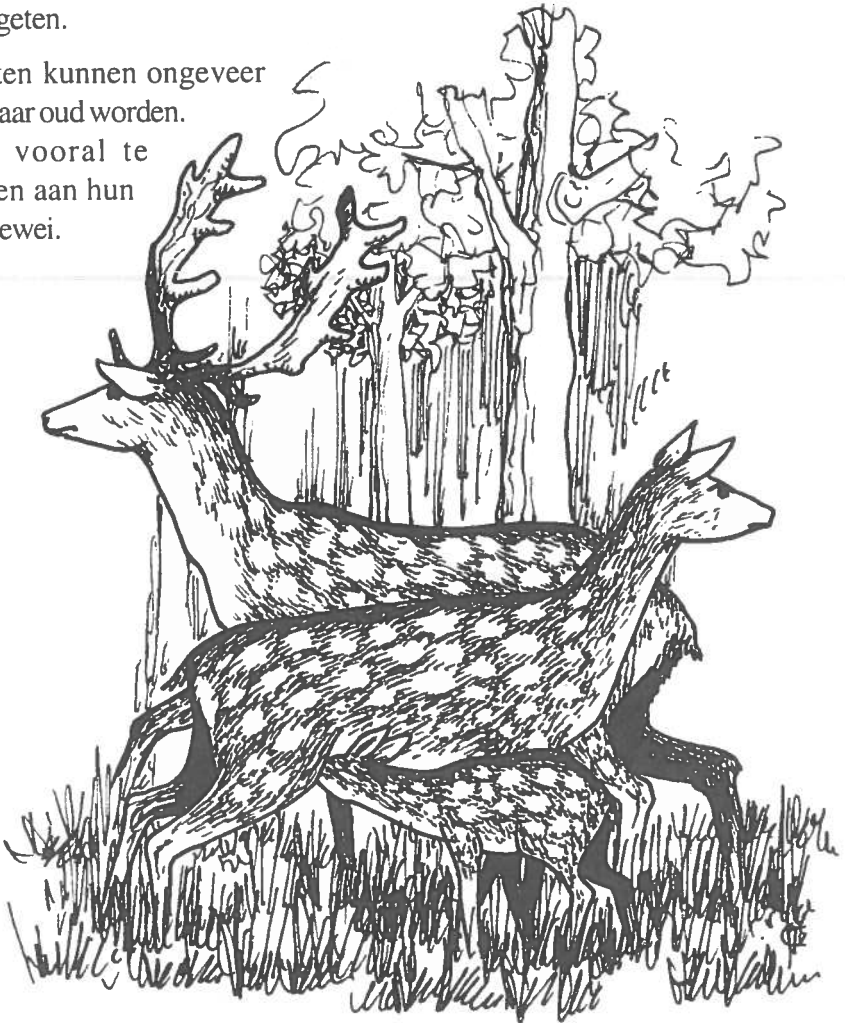
Maar nu terug naar het damhert. Het werd meestal gehouden als parkhert. In het begin van de voorbije eeuw werd in Engeland het aantal op deze wijze gehouden damherten op circa honderdduizend stuks getaxeerd. In ons land kan men er zeker van zijn dat de meeste damherten die in de vrije natuur leven, afkomstig zijn uit hertenparken.

Ook in ons Baarle werden damherten gehouden op het lange plein van de buurtschap Loveren. Op een gegeven moment werden de dieren gevangen en overgebracht naar een munitiedepot. Op een goede dag had men de poort even open laten staan en de damherten maakten daarvan gebruik om schielijk te

verdwijnen, de vrijheid tegemoet. Het hoe en waarom van de opheffing van het hertenkamp op Loveren is mij nooit duidelijk geworden.

Ik zal een jaar of vijf geweest zijn toen op een zondag in mei mijn vader me wenkte om mee te gaan. Onderweg vertelde hij me dat hij een jonge ree wist liggen. Ik mocht voorzichtig mee gaan kijken maar het beestje niet aanraken. Naast een paadje dat naar de Schietberg leidde, lag het tussen een paar buntbossen. Ik zal dit moment nooit meer vergeten.

Damherten kunnen ongeveer veertien jaar oud worden. Ze zijn vooral te herkennen aan hun schoffelgewei.

Den eersten haas die ik vangde

Fons Willemsen

Ik woonde in 1938 as knecht bij Sjul Lex. Het was ègeluk Sjul Martens mer in de volksmond kende 'm iedereen as Sjul Lex. Da kwaam om da de vaoder van Sjulle, Lex Mertens was. Sjul was 'ne goeie mees. Vur men 'ne echte vaoder. Ooze pa kon nie meer van me houwe. Sjul was boer mer ook 'ne jaoger, en ik moog nogal ies ne keer mee gaon in de tèèd da 't joage was. Naa kwaam Sjul ies thuis en hij zee: Fons jonger, der huist achter de tuin van de nonnen 'ne hoas,

en ik kan um nie on zonne kant koome. Ik zie um alle keere as ik doar achter gaøj jaoge. Heb ik den hond bij dan gaot ie er al vandeur op meer as 200 meter, zonder hond dan peert ie um al op 100 meter. Ik kan um nie onder schot krèège. Ik haj diejen haos nog noot gezien, mer ik mos smèrgens 't perd ut de waai gaon haole, en saoves er nor toe doen achter de nonnenhof. Ik docht: lot men nauw ies kèèke of diejen haos nie in den hof bij de nonnekes kool gaøj eten. Wie wit, en jawel, 'n schoon pèpke daorie dur ging. Er hong veul haar aon de kant. Witte wa, ik neem mèrgen 'ne strop mee en ik prebeer um te vange! Nor 'n paor daoge kwaam Sjul thuis: om nie te geloven, ik heb um nie gezien, den haos! Ik mos 't pèrd nog nor de waai brenge, enwa denkte? Den haos in de strop! Da was den eeste haos die ik vangde. Daor mee op huis op aon. Ik zeg tege Sjulle: 't Ies gèn wonder da ge diejen haos nimmer ziet. Hij zaat in de strop bij de nonne achter onder den tuin. Hier hedde dieje sliebes en 'ne groote. Hij weegt zwaor joh. Nauw kunde 'm toch nog marten. Jè, zee Sjul, ik mart um wel mèt gij kregt 't geld van wat ie opbrengt. Nauw brocht diejen haos ene gulden en dertig cent op. Da was heel veul, mar da kwaam om dè 't ne hele grooten haos was. Agge wit, da in die jaore 'n pakske sjek tien cent, en un pakske segrette vèftien cent kosste, da ge daor toch blij me zèt mee zo enen haos te vange. Amaj, 't was munnen eeste!

Tot nog ies.

Arme Amalia (42)

Met genoeg melden we weer een aantal voorwerpen die ons geschonken werden en die de moeite van het bewaren zeker waard zijn. Hier komen ze.

- Een hoefijzer en enkele hoefspijkers (een afbeelding daarvan zag u al in ons vorige nummer).
- Een zicht met prikhaak (waarmee de boeren vroeger het graan maaiden).
- Een set van zes bodemmonsters. Ze zijn verzameld toen omstreeks 1960 op het St. Annaplein een brandweerput geslagen werd. Na elke tien meter is een monster verzameld.
- Een prachtige vlag van de oud-strijders van Baarle-Hertog uit de twee Wereldoorlogen, versierd met kroon, Vlaamse Leeuw en eikenloof.
- Een oude maatstok zoals die vroeger door textielverkopers werd gebruikt.
- Sinds de invoering van de Euro werden de muntensorteerzeven voor de collecte-opbrengst in de kerk onbruikbaar evenals de blocs waarin de gesorteerde munten geplaatst werden. Amalia kreeg deze nostalgisch geworden voorwerpen.

De schenkers zijn: Emiele Rijsbosch, Louis Verschueren, Frans Vermeer (namens de brandweer van Baarle-Nassau), Marcel Gulickx en Jan Lückman (namens het kerkbestuur van de Hollandse kerk).

Heel hartelijk dank.

Tot de volgende keer.

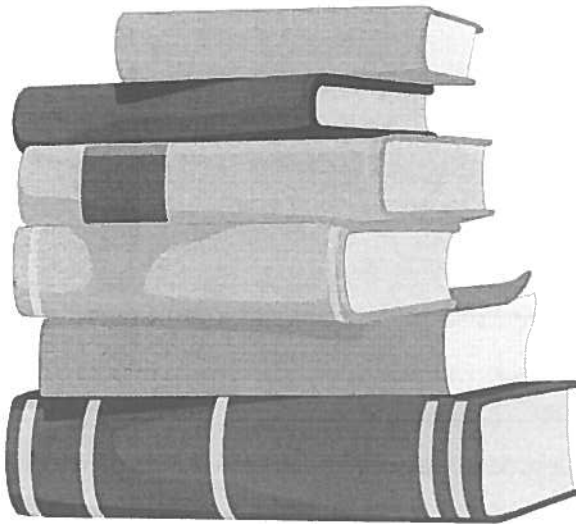
Aanwinsten BiDoc (14)

Lida Luiten

Amalia koestert Uw milde schenkingen en stelt ze ter beschikking van de gemeenschap. Denk daarom aan de heemkundekring bij het opruimen van uw boeken, tijdschriften, knipsels, foto's, bidprentjes, enzovoort. Breng op woensdagavond eens iets mee voor Amalia! Onderstaande titels werden het voorbije trimester aangeleverd:

- Twee geschilderde wapenschilden; G. v.d. Klashorst. Schenking mevr. van Eijl.
- Parochieregisters Wortel 1642-1814 en Volkstelling Turnhout 1796. Schenkingen Jan Broos en Jan Brunier.
- Amalia van Solms; A. Hallema. Schenking Peter Tuytelaars.
- Dossier omlegging prov. wegen.
- Anton Pieck.
- Vijf jaar luchtfront (5 delen, vliegveld Gilze-Rijen, WO II). Schenking Louis Verschueren.
- De grote kerk van Breda. Aangekocht.
- Het Brabant van toen; Herinneringen van Jaon Voeten. Krantenartikel 1978. Schenking E. en A. Rijsbosch.
- Schoolboeken en St.-Michaelsalmanak 1949. Schenking Fons Willemsen.
- Cultuur-historisch overzicht van het Ruilverkavelingsgebied Baarle-Nassau met kaartboek; dr.K.A.H.W. Leenders.
- Ruimte voor groene wegen. Groenbeleidsplan; prov. Noord-Brabant.
- Beknopte gesch. van de H. Hartkerk te Turnhout. Schenking Herman Janssen.

- Zondereigen uit mijn kinderjaren; Marie Huybrechts. Schenking Herman Janssen.
- Spotnamen, spotgebruiken en volkshumor uit de Turnhoutse Kempen; G. Sels. Schenking Heemkring Marcblas.
- Nota van ingekomen zienswijzen. Cultuurhistorische waardenkaart prov. Noord-Brabant.
- Toelichting bij waardenkaart regio Tilburg (o.a. Baarle). Cultuurhistorie is een werkwoord. Legende kaart B Cultuurhistorische waardenkaart.
- Noordbrabants Historisch Jaarboek 2002; BRG. Abonnement.

Herdenkingskalender 2003

Herman Janssen

Ook in 2003 staan we stil bij een aantal (al dan niet) belangrijke momenten die betrekking hebben op onze dorpsgeschiedenis. Aanvullingen en eventuele correcties zijn van harte welkom.

- 850 jaar geleden: sterfdag van de H. Bernardus (20 augustus 1153)
- 675 jaar eigen bestuur Baarle-Nassau (vermoedelijke installatie schepenbank)
- 600 jaar geleden: huwelijk Engelbrecht van Nassau en Johanna van Polanen (1 augustus)
- 600 jaar geleden: oudste schriftelijke vermelding van 'Ghinhoven' (1403)
- 575 jaar geleden: eerste vermelding Mensa Sancti Spiritus in Baarle (armenzorg)
- 525 jaar geleden: eerste verwijzing naar Den Engel ('Janne Inghelen')
- 450 jaar Bernardusverering in Ulicoten (oudste schriftelijke vermelding)
- 425 jaar geleden: eerste vermelding van de 'tol' van Baarle
- 325 jaar geleden werd de Latijnse school in Baarle opgericht
- 200 jaar Bernardusparochie Ulicoten
- 200 jaar geleden: Baarle-Hertog en Baarle-Nassau komen onder een verschillend bisdom
- 200 jaar geleden: posterijen geregeld door de staat
- 150 jaar geleden werd het Domeingoed verkaveld
- 125 jaar geleden: oprichting Vrije Kempen Zonen Zondereigen (21 juni)
- 75 jaar geleden: electriciteitsnet in Baarle-Nassau (28 februari)
- 75 jaar geleden: grond Salvatorkapel terug eigendom R.K. Kerk
- 75 jaar geleden: oprichting missienaakring St.-Salvator Baarle-Nassau
- 75 jaar KVO Baarle-Nassau (RK Boerinnenbond)
- 75 jaar KVO Ulicoten (RK Boerinnenbond, 14 november)
- 50 jaar geleden: naamsverandering 'Pastoor de' Katerstraat
- 50 jaar geleden: ingebruikname Nederlands gemeentehuis (18 augustus)
- 25 jaar geleden overleed Thieu Doesborg (23 maart)

Oprichting Heemkundige Werkgroep Zondereigen

Herman Janssen

Op 1 oktober 2002 is door Zondereigenaars een heemkundige werkgroep opgestart, een uitloper van het voorbije feestjaar “750 jaar Zondereigen”. Het is niet de bedoeling om een aparte heemkring te stichten. Daarvoor is het inwonersaantal van dit kerkdorp te klein. De werkgroep zoekt aansluiting bij de bestaande heemkundekringen van Baarle-Hertog en Merksplas omdat de Zondereigense leefgemeenschap zich situeert op het grondgebied van beide gemeenten. Enerzijds beloven de heemkringen de nodige aandacht te besteden aan de kleine gemeenschap en engageren zij zich voor de verdere ondersteuning van de nieuwe werkgroep. Anderzijds sluiten de leden van de werkgroep aan bij minstens één van beide heemkringen en zoeken zij ook toenadering tot die verenigingen.

Welke onderwerpen komen aan bod?

Heemkunde is een breed werkveld. Er moet een prioriteitenlijstje voor de groepswerking worden samengesteld. De voorkeur wordt gegeven aan een onderwerp dat goed aansluit bij het heden. Een voorstel ligt op tafel en zal de volgende vergadering worden besproken, namelijk het verzamelen en in kaart brengen van toponiemen (namen van akkers, wegen, huizen, waterlopen, vennen, enzovoort). Die oude namen dreigen te verdwijnen, mede onder druk van de ruilverkaveling. Het is een goed project om mee te starten: het sluit aan bij de interesse van de plaatselijke landbouw-gemeenschap en je bereikt er veel inwoners mee. Na het verzamelen van de namen zal de nodige aandacht worden besteed aan de verklaring ervan.

Toekomstige (mogelijke) onderwerpen zijn in willekeurige volgorde: dialectstudie, onderzoek naar de ontstaansgeschiedenis van Zondereigen door bestudering van archeologische vondsten, studie van het kerkarchief, oude beroepen, oude verhalen (ook gedichten en liederen), familie-geschiedenissen, douane en smokkelen. Nieuwe onderwerpen zijn altijd welkom.

Pater Ladislas Segers

In 2004 wordt een driedaagse busreis naar de Westhoek georganiseerd 'in de voetsporen van pater Ladislas (1890-1961)'. Meer informatie hierover vind je elders in deze Van Wirskaante.

Archief- en vergaderruimte

Er is nood aan een eigen lokaal voor de heemkundige werkgroep: een vergaderzaaltje met archiefruimte, goed beveiligd en alleen toegankelijk voor werkgroepleden. Een privé-woning is moeilijk, de voorkeur wordt gegeven aan een openbaar gebouw in Zondereigen. Mogelijkheden worden de volgende vergadering geformuleerd. Dan zal ook een werkplan worden opgesteld.

Word lid van de werkgroep

Wie de start heeft gemist, kan uiteraard nog altijd aansluiten. Meld je aan bij Frans van Gils, Zondereigen 89 in Baarle-Hertog (tel. 014/63.35.88). Je bent van harte welkom.

*Heemkundige Werkgroep
Zondereigen*

Tiende Lokale Heemdag

Christ van Hooijdonk

Toen Ad Jacobs mij vroeg een verslag te maken van onze heemdag, had ik net twee bollekes bier op en was ik in een vrolijke bui. Ik zei dus: "Dat doe ik wel". Aangezien ik mijn journalistieke baan ben misgelopen toen ik veertig jaar geleden knollen en citroenen ging verkopen, werd het toch nog een hele taak voor mij.

Wie mij kent, weet dat ik het al gauw goed en gezellig vind. Zeker als ik zie dat zoveel mensen zich inspinnen om er telkens weer een fijne dag van te maken.

En dat was het deze keer weer. Een fijne dag. Zoals altijd vertrokken we vanaf het heemhuis per fiets en met een zonnetje naar het eerste bezoek: de prachtige bloementuin van Cees en Jeanne Remeijnsen. Wat fijn voor ons dat we mochten meegenieten van deze mooie tuin. Hier en daar werden zaadjes in tassen gestopt maar ik denk dat er wel meer komt kijken voordat je zo'n tuin hebt. Cees en Jeanne, bedankt voor de gastvrijheid en het lekkere kopje koffie!

Dan vertrokken we naar de Salvatorkapel. Ik was daar nog niet eerder geweest en was verbaasd over de mooie kruisweg. Zowel de grote witte als de kleinere gekleurde

Tijdens de picknick in de tuin van mevr. Van Eijl.

kunstwerken waren heel mooi gerestaureerd. De uitleg over het ontstaan van de kapel was boeiend.

Vervolgens was het tijd voor de picknick. Daar werd toch wel erg naar uitgekeken! Die overheerlijke broodjes met ruim en goed beleg, heerlijk. En aan koffie geen gebrek. En dan de ambiance waarin we mochten vertoeven, die twee prachtige tuinen! Mevrouw Van Eijl, heel hartelijk bedankt! Ook mijn complimenten voor de mooie aquarellen en tekeningen. Een plezier om naar te kijken.

Tevreden en voldaan reden we verder richting Zondereigen. Daar bezochten we de woongemeenschap Widar, een woningencomplex waar gezinnen de verzorging op zich nemen van verstandelijk en lichamelijk gehandicapte mensen van diverse leeftijden. We zagen een bakkerij, een weverij, een zorgboerderij en een winkeltje waar eigen gemaakte handwerkartikelen en levensmiddelen worden verkocht. Het zelfgebakken brood is in diverse winkels in de omtrek te koop. Een van de medewerkers vertelde over de organisatie en het leven van en met de bewoners. Heel fijn gebracht. De spelende kinderen waren niet te lui om mij nat te spuiten. Ze waren opgestookt door mijn vriendin. Lachen dat ze deden...

Dan op naar de zomerkoninkjes van Hoogstraten. We hebben kunnen zien en proeven hoe ze groeien; van zaadjes tot planten met mooie, grote en rode aardbeien. Dat mensen zoals Wim Segers de tijd voor ons nemen, weet ik heel erg te waarderen. De weinige vrije tijd die er is aan ons besteden... onze dank! De uitleg van stekje tot aardbei sprak mij wel aan. Ik heb ze zelf al veertig jaar verkocht en weet kwaliteit te herkennen. Prachtig toch, zo'n computerbestuurd bedrijf.

Toen de aardbeitjes op waren, reden we naar de Zondereigense parochiezaal voor een koffietafel. Daar lieten we ons de lekkere ballen met saus en het vlees met de kersen heerlijk smaken. Ook de nodige bollekes gingen erin, wat me weer bij het begin brengt. Iedereen die het mogelijk heeft gemaakt er een onvergetelijke heemdag van te maken: **HARTELIJK BEDANKT!**

En heel graag weer tot een volgende keer. Groetjes.

Wat was en wat komt

Bladerend in ons geheugen en ons jaarprogramma wandelen we terugblikkend en vooruitkijkend langs onze activiteiten.

Wat voorbij is

Onze tiende Lokale Heemdag op 17 augustus was zonovergoten. Voor een verslag van deze geslaagde activiteit verwijs ik u graag naar het artikel van Christ van Hooijdonk elders in deze 'Van Wirskaante'.

Amalia was goed vertegenwoordigd op het feest van St. Bernardus. Ulicoten kreeg een cadeau van Amalia: een bronzen beeldje, gemaakt door Broeder Jan Boeren. Het weer liet niet toe dat de aanbieding bij de kapel plaatsvond. Onthulling en inzegening gebeurden een week later.

Op 31 augustus hebben we met velen onze eigen Amalia in de bloemen gezet. Ze werd die dag vierhonderd jaar! Op de fiets of met de auto trokken we naar Turnhout. Er was een ontvangst en een rondleiding in het stadhuis. We zagen het grote portret van Amalia en in de statige raadszaal presenteerden Jan Broos en Herman Janssen onze website. Daarna volgde een uitgebreide rondleiding door het kasteel. De oude residentie van Amalia is prachtig gerestaureerd. In deze entourage paste perfect de verwelcoming van ons vijfhonderdste lid.

Op de eerste zondag van september presenteerden wij onze zestiende Heemkalender. Tot de genodigden hoorden mensen die medewerking verleenden bij de samenstelling. Wij hielden er nieuwe leden en veelbelovende contacten aan over.

Onze zomertentoonstelling met schilderijen van Janus Peerden liep tot half september. De reacties van de bezoekers waren goed en de schilder kan met tevredenheid terugkijken op zijn fraaie expositie.

Op initiatief van Amalia en georganiseerd door Carel de Roy uit Alphen was er op 21 september een verbroederende Heemdag met de kringen van Merksplas, Poppel-Weelde, Alphen, Chaam en Baarle. Het werd een boeiende dag met bezoeken aan Streekmuseum, Gildehuis en Regte Heide. Bij het

grensoverschrijdende karakter van deze dag paste zeer goed de leuke diapresentatie over grenspalen van Jan van Eijck. Honderd deelnemers kijken terug op een geslaagde dag.

Zaterdag 5 oktober was voor Castelé gereserveerd. Het jubileumgeschenk van Amalia, een door Stan Grooten vervaardigd nieuw ballonmonument, werd aangeboden. Drie burgemeesters en vele genodigden waren daar bij. Het weer liet niet toe dit feest af te sluiten met de geplande vijf ballonvaarten. Aansluitend openden wij op zondag 6 oktober in het Heemhuis een tentoonstelling rond de oude ballonvaart. Er was een zeldzaam mooie verzameling voorwerpen, prenten, documenten en poststukken te zien. De heer van Hoesel en de heer Schauts zijn wij zeer erkentelijk voor het beschikbaar stellen van hun kostbare stukken.

Amalia rust nooit lang. Op zaterdag 12 oktober traden we met ruim vijfenveertig mensen aan voor onze lange wandeling. Bij zeer goed wandelweer trokken we over de bijna eindeloos lange zandbanen van het uitgestrekte gebied tussen Turnhout en Baarle-Grens. Een aangename afwisseling vormde het smalle spootje langs de randen van het Zwarte Water. Dat voerde ons langs struikheide en dopheide, langs veenmossen, zonedauw en... naar de koffie. Ria en Lisette pakten goed uit met koffie of thee en koeken en met ook nog een lekkernij voor onderweg.

Voor de middagpauze werden we ontvangen door Joep de Jong op de Blijkhoeve. Na onze lunch vertelde hij in het kort de geschiedenis van zijn huis en directe omgeving, Boone's Blijk genaamd. Hij verraste ons met een boekwerkje over de Turnhoutse blekerijen. De rondwandeling door het park rond zijn mooie huis was indrukwekkend. Om het ruime gazon ligt een groep van eeuwenoud groen met vele monumentale bomen. Je waant je soms in een kathedraal met en bladerengewelf. We hebben genoten. Alle deelnemers waren het roerend eens met de dankwoorden van onze voorzitter.

Gezellig kokkerellen en lekker eten deden de deelnemers aan de kookavond op 17 oktober. Els Verbiest schreef een serie artikelen over eeuwen eten en drinken. Daar wilde zij het echter niet bij laten. Zij nodigde Amalia-leden uit enkele oude recepten op een moderne wijze klaar te maken. In drie groepen werd er ijverig gewerkt, gewokt, geroerd en gesudderd. Samen genoot men

daarna aan fraai gedekte tafels van een heerlijk vlierbessendrankje, een 'heilig' pompoenensoepje, een kabeljauw- en een kipperecht met nog een heerlijk dessert toe. Een fijne avond, riepen de deelnemers waarvoor we Els en Frans graag bedanken.

Wat nog komt

Van december 2002 tot half april 2003 loopt de tentoonstelling 'Bomen in Baarle'. Monumentale, waardevolle, bijzondere en markante bomen zijn in Hertog en Nassau in kaart gebracht. Die laten we zien.

Een markante bomenrij langs Boschoven

Op 5 januari 2003 hebben wij weer onze Nieuwjaarsbijeenkomst. Marcel Gulickx heeft zijn beslagpan en wafelijzer al klaar staan. Daaraan denkend, loopt mij het water al in de mond.

In het kader van het bomenproject presenteren wij U op 23 januari een dialezing over 'Bomen in Baarle'.

Het zou goed zijn als u in uw nieuwe agenda al vast 26 februari wilt noteren. Dan houdt Amalia haar Algemene Ledenvergadering.

Wat een lang verhaal werd dit. Ja, wat wil je? We hebben gewoon een super-actieve vereniging. Dat is toch fantastisch!

Kerstklokken

Ad van Eijl-van de Klashorst

...En weer wordt het Kerstmis,
De kerstklokken luiden
Van oosten naar westen
Van noorden naar zuiden
Zij geven hun bronzen boodschap van vree
Weer voor een jaar aan de mensheid mee.
En een heel kerst-etmaal lang.
Klinkt als een lint hun vredeszing.

Dan zwijgen zij en wordt het stil
En de mensen van goede wil
Moeten, zoals alle jaren
De boodschap in hun hart bewaren,
En er naar leven, een vol jaar lang
Met in hun geheugen de vredeszing.

Tot, na een jaar, het muzikale lint
Van de kerstklokken opnieuw begint.

Amalia digitaal bereikbaar (2)

Herman Janssen

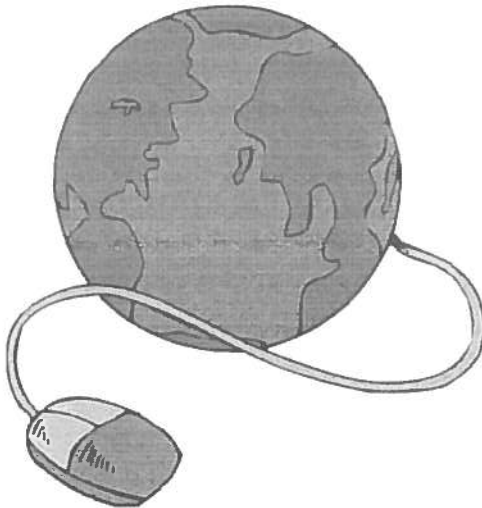
Vorige Van Wirskaante schetste ik voor u het ontstaan van Amalia's website en maakten we samen een virtuele rondrit langs de verschillende rubrieken. Tijdens de officiële presentatie in het stadhuis van Turnhout keken heel wat deelnemers met grote ogen naar het scherm. Wat was er op korte tijd weer goed werk geleverd... Jan Broos en ikzelf hebben niet op onze lauweren gerust. Bijna dagelijks wordt iets aan de site veranderd. Er is zelfs een Engelstalige versie beschikbaar! Dat bleek noodzakelijk gezien het groot aantal buitenlandse bezoekers. Tot hiertoe werd al interesse getoond vanuit Engeland, Canada, USA, Rusland, Duitsland, Spanje, Tsjechië, Frankrijk, China, enzovoort.

Kijk op de Nederlandstalige pagina's ook eens naar volgende nieuwigheden:

- 'Activiteiten': tal van nieuwe foto's verschenen in onze terugblik en bovendien kan je hier al wekenlang de activiteitenkalender voor 2003 inkijken. Via de website ben je vlugger geïnformeerd!
- 'Genealogie': hier staan een groot aantal gloednieuwe kwartierstaten waaronder die van onze eigen Amalia.
- 'Archief': ons fotoalbum bevatte al een tweehonderdtal foto's en postkaarten. Daar zijn er nog tientallen bijgekomen, vooral uit onze Zondereigense collectie. Tevens hebben wij de verzameling wegenkaarten aangevuld.
- 'Historie': wij kijken vooruit met de Baarlese herdenkingskalender voor het jaar 2004. Zo kunnen wij tijdig activiteiten plannen bij gedenkwaardige gebeurtenissen.

De coördinatoren van onze werkgroepen kregen inmiddels toelichting bij de mogelijkheden van onze website. Die site is immers een permanent beschikbaar communicatiemiddel tussen het bestuur, de leden en de werkgroepen. Wij hopen op deze manier de resultaten van genealogisch en heemkundig onderzoek beschikbaar te stellen voor heel de gemeenschap. Tot half oktober maakten hiervan reeds 1.100 bezoekers gebruik. Was jij één van hen? En heb je onze links uitgeprobeerd? Geweldig, toch? Noteer bij het volgende bezoek ook je naam in het gastenboek en geef uw mening over Amalia's website. Misschien heb jij wel leuke suggesties voor ons? Wij kijken ernaar uit. Surf zo snel mogelijk naar:

www.amaliavansolms.org

Activiteitenkalender 2003

Januari 2003

- Zon 05 10.30-12.30 Open zondag met nieuwjaarsreceptie en tentoonstelling
"Bomen in Baarle"
Zon 05 13.30-16.00 Tentoonstelling "Bomen in Baarle"
Don 23 20.00 Lezing over "bomen"
-

Februari 2003

- Zon 02 10.30-12.30 Open zondag en tentoonstelling "Bomen in Baarle"
Zon 02 13.30-16.00 Tentoonstelling "Bomen in Baarle"
Zon 09 09.00 Regionale genealogische dag in Ravels-Eel
Zat 15 14.00 Snoeien van een monumentale boom in Baarle
(Boschoven)
-

Maart 2003

- Zon 02 10.30-12.30 Open zondag en tentoonstelling "Bomen in Baarle"
Zon 02 13.30-16.00 Tentoonstelling "Bomen in Baarle"
Don 13 19.30 Algemene ledenvergadering alsmede filmavond
Zon 30 08.00 Vroege vogeltocht
-

April 2003

- Zon 06 10.30-12.30 Open zondag en tentoonstelling "Bomen in Baarle";
uitgifte boekwerkje over "Bomen in Baarle" (onder
voorbehoud)
Zon 06 13.30-16.00 Tentoonstelling "Bomen in Baarle"
Zat 12 13.00 Bezoek aan de stad Breda
-

Mei 2003

- Zon 04 10.30-12.30 Open zondag en opening foto-verzameldag
Zon 04 13.30-16.00 Foto-verzameldag
Don 08 21.00 Nachtegalentocht
Zat 17 13.00 Fietstocht naar Meerseldreef

Juni 2003

Zon 01	10.30-12.30	Open zondag en foto-verzameldag
Zon 01	13.30-16.00	Foto-verzameldag
Zon 15	05.30	Vroege vogeltocht
Zat 21	08.00	Heemreis naar Leuven

Juli 2003

Zon 06	10.30-12.30	Open zondag en opening tentoonstelling
Zon 06	13.30-16.00	Tentoonstelling
Don 17	19.00	Avondwandeling

Aug 2003

Zon 03	10.30-12.30	Open zondag en tentoonstelling
Zon 03	13.30-16.00	Tentoonstelling
Zat 16	09.30-19.00	11 ^e Lokale Heemdag

Sept 2003

Zon 07	10.30-12.30	Open zondag en tentoonstelling Presentatie Heemkalender
Zon 07	13.30-16.00	Tentoonstelling
Zat 13	13.00-17.00	Fietstocht langs monumentale boerderijen in Baarle

Okt 2003

Zon 05	10.30-12.30	Open zondag en tentoonstelling
Zon 05	13.30-16.00	Tentoonstelling
Zat 11	09.00-15.00	Lange wandeling (Strumpt)

Nov 2003

Zon 02	10.30-12.30	Open zondag en tentoonstelling
Zon 02	13.30-16.00	Tentoonstelling
Din 18	20.00	Lezing over boerderijen

Dec 2003

Zon 07	10.30-12.30	Open zondag en tentoonstelling
Zon 07	13.30-16.00	Tentoonstelling
Din 16	19.00	Kerstanimatie

van w i r s k a a n t e